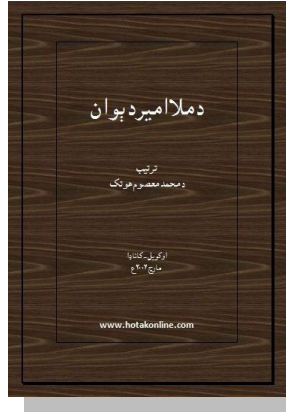

دملا امیردپوان

ترتیب
دمحمد معصوم هوتک

اوکویل-کاناڊا

مارچ ۲۰۰۲ع

Ketabton.com
www.hotakonline.com

دملا اميرديوان

ملا امير او دپوان يې

دملا امير د دپوان دغه نسخه ، چي ماد چاپ له پاره تياره كړه ، ماته د ۱۳۲۵ ش كال په سر كي په كندهار كي لاس ته راغله او تركتولو وروسته يې راته څرگنده سوه چي دانسخه دارواښاد حاجي دوست محمد بړيڅ له كتب خانې راوتلې وه^۱. حاجي صاحب مرحوم پخپل قلم ځای ځای د شاعر نوم دنوموړي خطي نسخې پرڅنډو كښلې و^۲.

دملا امير دپوان دحجم له مخي وړوكي دپوان دئ او (۸۰) غزلي او نظمو نه لري خودالفېي دټولو پټيو غزلي پكښې سته . دپای پاني يې د (ياء) ردیف ته رسېدلي دي خو څوپاني يې كڼو دي . مادانسخه تر موندلو څومياشتي وروسته دزېري په جريده (د۱۳۲۵ ش كال ۹ - ۱۰ گڼه) كي معرفي كړه او دهغي ليكني لنډيز دلته مكرر انقلوم :

^۱ حاجي دوست محمد بړيڅ دسراج الملت والدين امير حبيب الله خان دپاچهۍ په دوهم كال (۱۲۸۲ش) په كندهار كي زېږېدلی او دظاهرشاه دپاچهۍ په شپږدېشم كال (۱۳۴۸ش) په كندهار كي وفات او پخپله پلرنۍ هديره كي ښخ دئ . پلاريې قيام الدين خان اونيکه يې محمد يوسف اخوندزاده نومېدی . دحاجي دوست محمد بړيڅ پېشه سوداگري وه او دڅورلسمي هجري شمسي پېړۍ په دېرشمو كلونو كي يې د كندهار د شاه بازار په ختيځه راسه كي دپونبلي چارو شمال ته د خارجي بوټونو پلورنځی درلود . حاجي صاحب په پښتو ژبه د نثر په برخه كي قلم چلاوه او يوه غني كتابخانه يې درلوده چي د پښتو وپارسي و عربي ژبو خطي نوادريې پكښې خوندي كړي وو . دده كتابتون په كندهار كي دارواښاد محمد حليم سلېمي (۱۳۸۴ ش مړ) تركتابتون وروسته دخطي نسخود كيفيت او كميت له دركه مشهوره كتابخانه وه . دبايزيدروښان نوې موندل سوې رساله ، چي دعلم درسا لي په نامه په ۱۳۲۴ ش كال دارواښاد سرمحقق دوست شينواري په سريزه او سمون په كابل كي خپره سوه ، دحاجي دوست محمد بړيڅ له كتابتون څخه راوتلي وه . دحاجي دوست محمد بړيڅ زوی نور احمد بړيڅ هم دپښتو ژبي ليكوال او دطالع افغان اخبار پر كاره همكارو . نور احمد بړيڅ په ځواني كي مړ سو (دی بايد له ارواښاد پوهاند ډاکټر نور احمد بړيڅ سره مغالطه نه سي) .

^۲ زه (هوتک) د نوموړي ليک دده د کتابتون دنورونسخود کتلوله خاطره پېژنم اوزماپه کتابتون كي دحاجي دوست محمد بړيڅ په قلم داخوند دروېزه دمخزن الاسلام ځيني برخي سته چي دخپل کتابتون ديوې نسخي اودارواښاد سلېمي دکتابتون دکومي نسخي تر مقابله کولو وروسته يې يادابنت کړي دي . دحاجي صاحب مرحوم ليک په نسبتاً ښکلو خطونو كي راتلای سي .

د ملا امیر دیوان

ملا امیر د خور لسمي هجري قمري پېړۍ په سرکي په کندهارکي يوله هغو شاعرانو څخه و ، چي مردف دېوان يې درلود او شعرونه يې دخلکو خولوته لوېدلي وو . هسي خوپه پښتنو شاعرانو کي مـورـد (امير) او (امير محمد) په نامه څوتنه پېژنو ، خوپياوړي محقق پوهاند عبدالشکور رشاد د پښتانه شعراء په دريم ټوک (۸۲۷ مخ) کي د امير په نامه يوشاعر معرفي کړی دئ ، چي زموږ تریبـحـث لاندي ملا امير سره يې ځيني گډه وجوهات سته . دی ليکي :^۳ امير په خټه پوپلزی و ، د کندهار د تلوکان^۳ په کلي او سپده دده د پښتو مردف دېوان شته او د پارسو او عربي دېوانونو د لرلو په باب يې هم خبري کيږي دده ژوند د ۱۲۹۱ هـ ق کال^۴ په حدودو کي تاکلاي شو او عمر يې تر ۹۵ کالو پوري رسېدلی دې . له دېوانه څخه يې معلومېږي ، چي د ژوند وروستي کلونه يې په گرش (هيلمند) کښي تير کړي دي .^۵

ددغي ليکني په استناد د ((فرهنگ زبان و ادبيات پښتو)) محترم مولف هم دده يادونه کړې ده . په پښتانه شعراء کي د امير د کلام د (ی) ردیف څلور پښتو بيتونه خوندي دي . زه په غوڅه توگه حکم نه سم کولای ، چي (امير) او (ملا امير) به يوسړی وي . د (امير) په باب خو لوی محقق پوهاند رشاد ليکي ، چي ظريفه او شوخه طبعه يې درلوده . د ملا امير په دېوان کي مادظرافت او شوخی صريحه نمونه ونه موندله . خو د عصر او وخت نژدېوالي اود اوږده عمر تېرول او د ملا امير په

^۳ تلوکان د کندهار د پنجوايي ولسوالۍ مربوط کلی دئ ، چي د کندهار ښار لويديځ لورته پروت دئ .
شاوخوا يې دانگور و باغونه دي . د پښتو او فارسي ژبي شاعر او د تاليفاتو څښتن ساگزی ملاحسن اخوند (۱۱۷۷- ۱۲۴۵ هـ ق) د همدغه تلوکان دئ . فارسي دېوان يې چاپ سوی دئ . زما (هوتک) سره يې يوه ښکلې قلمي نسخه سته ، چي دهرات د نائيب الحکومه سعد الدين خان د زوی عبدالعلي خان (خان آغا ؟) په پرمانيست د (محمد رحيم الکوزي قندهاري الاصل ساکن هرات) په قلم ليکل سوی دئ .
^۴ دغه کال په پښتانه شعراء کي ۱۳۹۱ هـ ق راغلی دئ ، چي چاپي غلطی ده . دغه غلطی زما په پورتني مقاله کي ، چي په (زيري) جريده کي خپره سوی ده ، بياتکرار سوی ده . د مقالې تراچاپ وروسته ما افاضل استاد په دې باب خبري هم وکړي او ما وعده ورکړه ، چي دغه غلطی به يو وخت سموم . دادئ اوس اووه ويستمه د مارچ ۲۰۰۶ ع) مي خپله ژمنه پوره کړه .

دملا اميرديوان

دېوان کي د (نهرسراج ويالې) يادونه⁵ (۱) بيا هغه وجوهات دي، چي ددوی ترمنځ شريک دي. د اوسنيو ماخذونو، روايتو او دېوان څخه دا فيصله گرانه ده، چي ((امير)) او ((ملا امير)) به يوشاعروي. په هر صورت زه اوس دی د ((ملا امير)) په نامه د موجوده دېوان له مخي تاسي ته درېپېژنم او دېوان يې درته معرفي کوم. نوره څېړنه به راتلونکي ته پرېږدو. گوندي داسي مواد لاس ته راسي، چي ددې موضوع له سپينېدو سره مرسته وکړي.

زما د کتابتون په خطي نسخو کي د ملا اميرديوان سته، چي نوم يې ((مخبر العشق جديدي)) پرايښی دی. ديوان مردف او دپای له خوانيمگري دی. د وروستۍ پاڼي رکاب يې (خما مقصود) ليکلی دی، چي دا کلمات دراتلونکي مخ دلومري بيت شروع ده. نسخه پر عادي کاغذ په توره سپاهي ليکل سوي ده او دې پر بې سليقي او بېسواده کاتب کار معلومېږي. څرنگه، چي دېوان نيمگري دی، دکاتب نوم او د ليکلو کال يې نسته. د دېوان پر څنډو څو ځايه ۱۳۲۷ او يو ځای ۱۳۲۸ کښل سوي دي. نه پوهېږم، چي دابه د ليکلو کال يا کلونه وي که يا؟ د دېوان ټولي غزلي اتياوو ته رسېږي او د (ی) رديف هغه څلوربيته، چي د پښتانه شعراء په دريم ټوک (۸۲۷مخ) کي خوندي دي، دلته نسته. که (امير) او (ملا امير) يوشاعروي، نوښايي دغه بيتونه به په هغو پاڼو کي وي، چي ضايع سوي دي. د دېوان پيل داسي دی:

له بسم الله وروسته. هذا کتاب مخبر العشق جديدي.

نن مشغول سه په الحمد و په ثنا په دهان کښي دي چليږي ژبه ستا

⁵ د نهرسراج د ويالې يادونه زه پردې خبره دليل بولم، چي ملا امير په هيلمند کي هم استوگنه کړې ده او احتمالا په ((گرش)) کي.

د ملا امیر دیوان

هر بنده لــــره لازم ثنا گو یی ده په قرآن کښي بیان کړی پاک مولا

++++

له د پوان څخه یې مادده د ژوند په باب زیات مشخص ټکي ونه موندل .
دامیر حبیب الله (۱۳۱۹ - ۱۳۳۷ هـ ق) یادونه یې خوځایه کړې ده:

د سراج المله والدين بنــــه د بده ده
ملا امیر دده دو عاگوى⁶ نه د فرنگ یم

او یا:

د پردي عــــمرد امیر حبیب الله وي
تر سایه لاندې ناست امتیان ستا محمد
تل مشغول د قندهار پــــه آبادي ده
اوس مشغول په نهر سراج نهر اعلی محمد
نهر سراج به خدای معمور که وخت نژدې دی
ملا امیر فقیر دو عاگوى ده هر صبا محمد

د نهر سراج واله (ویا له) په ۱۳۲۵ هـ ق کال دهیلمند له رود څخه افتتاح
سوه⁷

د د پوان د (ب) ردیف دیوې غزلي مقطع داسي ده:

د یار لس صدی هــــم شپږ ویشته کاله
وو تېر شوي ملا امیر بیان کوي له هره باب

⁶ ((دو عاگوى)) باید دوي څپې ولوستل سي.

⁷ حبیبی - عبدالحی پوهاند - د افغانستان تاریخي پېښلیک - ۲۲۲ مخ

دملا اميرديوان

ديارلس سوه شپرويشت هـ ق كال داميرحيب الله دپاچهي اووم كال
دئ. له دې ټولو خبروځخه څرگندېږي ، چي داميرحيب الله دپاچهي
دوران دملا امير د شاعري د اوج زمانه ده . په دغه وخت كي دى سپين
ږيرى دئ ځكه وايي :

ملا اميرپه سپينه ږيره تل ژړاكري
راشه زما پرغريبى و كړه پوښتنه

++++

اشعاريې دده پر علم او پوهي باندي شاهدي ورکوي . دتصوف خوايې
درنه ده . اخلاقي شعرونه هم لري . له اشعاروځخه يې معلومېږي ، چي
ملا اميرپه سلوک كي دنقشبنديه طريقي پيرو دئ . دسلوک اوسير
پراوونه داسي بيانوي :

دوحدت له باغه درخته رانېكاره شوه
نه يې مثل په زمين لکه نشتر و

.....

د توحيد ترسوزن ووزه كه يكتا يې
كه دوتا يې ځان يكتا كړه يك بشر

.....

محبت د خدای نـهال پر خپل زرگي كړه
او بـه يې په چشمه د شريعت
اسـم ذات د زړه صيقل د سالكانو
تصفيه د زړه راځي پـه طريقت
بيا به كشف و كرامات درته حاصل شي
پوشيده لـره دا حال د حقيقت
معرفت مي شناخت د خدای پر خپل طاقت ده

دملا اميرديوان

((ملا امير)) تعريف کــــوي دمعرفت

په دېوان کي يې يوه تقريبا بشپړه فارسي غزله او خوشير وشکر بيتونه سته. فارسي شعريې دتيتي سويې شعردئ او خوندورنه دئ.^۸

+++++

+

دادهغي ليکني لنډيزو ، چي ماشل کاله وړاندي دکابل په زېري جريده کي خپره کړې وه^۸. تردې وروسته مي ددېوان قلمي نسخه د چاپ له پاره تياره کړه. اودتيارسوي متن يوه برخه مي (د ق ترديفه) پخپل خط په يوه جلا کتاب کي پاکنويسه کړه اونورکارله گران هيواد څخه دراوتلوله اسيته نيمگورپاته سو. دامتن اوخطي اصل يې له هيواده راته زمامورکراچي ته راورساوه اوماياله خانه سره کاناداته راوړ(۱۹۹۲ع). سرکال مي دکاغذوله منځه دامتن راوايست له سره مي وکوت اوکمپيوټري چاري مي يې بشپړي کړې اودخپلو هغو ليکنو په تاخچه کي به يې کنسېرډم، چي زماناچاپ اثار دچاپ په انتظار پکښې پراته دي.

دنوي کتني په ترڅ مي لازمه وبلل داخوتکي نورهم پرخپله پخوانۍ ليکنه باندي ورزيات کړم:

ملا اميردمتوسطي درجې ملا ، دتيتي سويې شاعر، دلورجوش و خروش مخلص سالک دئ اوپه سلوک کي دنقشبنديه طريقي لاروي دئ. دېوان يې له يوڅوغلورپرته نورټول دسيراوسلوک مسئلوته وقف کړئ دئ اودتصوف غامض اوپېچلي موضوعات يې په ډېرساده

⁸ دنوموړي مقالې بشپړمتن زما دناچاپه اثر "کچکول" په لومړي ټوک ۲۲ مخ کي خوندي دئ.

دملا اميرديوان

شعري بيان ڪري دي . دده شعرله لويه سره هم فوق العاده ساده اوله هنري مزيتته خالي دئ اوفني کمزوري، قافيوي نيمگرتياوي اودوزن ناهماهنگي . بي دلوستونکي مخي ته ڊپري راڻي، خودتصوفي اړخ زياتوب بي دشعري قابليت د نه ورتيا له امله دشعر خوند ورننگ نور هم ورپيکه ڪري دئ . ده ته خپل شعرکله کله دومره لورنڪاره سوي دئ چي وايي پخته ڪار سالڪ به بي په بيان پوهبري (د ن رديف) خو حقيقت دادئ چي دده په شعري مفاهيم بيخي په ساده پيرايه کي بيان سوي دي . شاعرتي دسيروسلوک او طريقت پرورشوباندي خان بالغ بنڪاري اود دستار ترلوتمه لري (د ع رديف) خو ڳاي ڳاي بيا پخپله ورته خان ناقابل ايسي (د ف رديف) . شاعر دسلوک دلاري خطرات هم له پامه نه دي اچولي اود آيات وحديث په استشهاد وايي چي په طريقت تربل هر مسلک د ملحدی خطر ڊپره ده (د ه رديف) . دي دخطر ڳاي هم دخپلي تجربې او پوهي له مخي نويو سالڪانوته وربسي (د ن رديف) .

شاعر غواري دڳينو کلماتو په راوړلوسره خپله تواضع اوانڪسار تمثيل ڪري اود خان له پاره د (کمينه ، دون همته) کلمات ڪاروي خو ددغو کلماتو مروجي معناوي دعجزو انڪسار بنڪارندويي نه کوي ، بلڪي استعمال بي دلاسه لاد شخصيت ددرناوي پله سپکوي .

دملا اميرپه دپوان کي ديولتاريخي پېڻيو يادونه سوي ده چي مايي دلومري وارمعرفي په ليکنه کي مثالونه راوړي دي اوتاسي بي يوه برخه وړاندي ولوستل (دسراج الملت والدين اميرحبيب الله خان ، دکندهار دنايب الحکومه يادونه اودنهرسراج دويالي دڪيندلوڪار) . ددي پر څنگ دي وطن ته دروسانودراتگ خبرداري اودهغوپه مقابل

دملا اميرديوان

کي دغزا او جهاد هڅونه کوي (د * و * رديف) چي مادهمدي متن په (۲۱) مخ (۱) حاشيه کي تبصره پرکړې ده.

دملا امير شعري ژبه په عمومياتو کي دلويديځي لهجې ځانگړتياوي لري او په خصوصياتو کي بيا د هيلمندا وروزيگان د شاوخوا پښتنو ژبه تمثيلوي. دی ځای ځای د شعري اړتيا له اسپته د کلماتو وروستي حرکتونه غورځوي او نعمتونه د نعمتون په شکل کارې.

داوه هغه ټکي چي يادونه به يې دملا امير د شعريه پوهېدلو کي مرسته وکړي.

محمد معصوم هوتک

اوکويل - کاناډا

۲۷ مارچ ۲۰۰۲ع

دملااميرديوان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نن مشغول شه په الحمد و په ثنا
په دهه — ان کښي دي چلېږي ژبه ستا
ه — ربنده ل — ره لازم ثنا گويي ده
په ق — ران کښي بيان کړي پاک مولا
صد درود و صد — سلامه دي انعام وي
له ما خ — واره امتي پر خپل پېشوا
ه — م پر آل ه — م پر اصحابو دده باندي
ه — م پ — رواړه گذشته و و انبيا
که ظاهر — رباطن الف شوې مردانه يې
په لباس د (ج) په پت شي س — رتپا⁹
که د (ز) نسبت دي و ک — و خپل نفس ته
پر دغه — تقصير همېش ک — و ه ژړا
ښه محکمه پيال — ه نوش د قناعت کړه
بې صبري ده بدبختي ل — و يه بلا
شفقت د فقير و ع — ظ و نصيحت دی
زياتي نه ل — و ري قدرت د ضرب پر چا
راش — و نيسه محکم دربار محکمه¹⁰
خان ورگ — ک — په په مجلس دا وليا
هر گناه ل — و زنگه — و نه پر زرگي دي
آيينه د زړه ل — و زنگه ک — و په صفا
که صادق يې يک بيني يک جهتي ک — و په
د — و حيد پر لار ت — و لای نه شي دو بين بيا

⁹ سرتپا = سرتريا

¹⁰ دانيم بيتي کت مټ وليکل سو

د ملا امیر دیوان

گمراهان د زمانې تر حساب تېر دي
(ملا امیره) کناره شه له هر چا

که ساقی راکه جامونه دکوثریا
په کارنه لورم دنیاو سیم و زریا
هست می ستا په هست موقوف ده فضل و کړې
پرخپل هست باندي دهست و کوره نظریا
په نظر دکام لانونمی منظور کړې
معتکف دي د درباری م هم د دریا
ممکنات چي رب پیدا کوره په قدرت خپل
دا هـه دي نښانی د پیغمبریا
هیخ د حسن سیال (بی) نشته په دنیا کښی
سیالی نه که ستا لکه رنگه شمس قمریا
چي پیدا یی ستا لکه رویه کل اشیا کړه
پاک الله پرتا عاشق ، تی¹¹ کړې اظهریا
و دیدن ته دي محتاج شـه و گدای دي
که روزي می ستا دیدن شي په محشریا
زه چي مست ورنه دانه د زمانې یم
د پرستان رندانـه دي ستا دریا
عشق دي هسی سرگردان کرم په عالم کښی
نه پوهېرم په خپل نفع و ضرریا
بی صبری می شوه غالبه ستا په عشق کښی
قناعت پیاله که راکـه پقدریا
دهجران په اورمی مـه سیخه صنمه
(ملا امیر) که مـه فرح کړې په نظریا

¹¹ تی = ته بی

د ملا امير ديوان

صدقه شه صدقه شه دل و جان زما
 تـردیدن و تـردیدن دخیل جانان زما
 یـودیدن و عاشقـانـولـره بس ده
 همبشه دوی ثناخوان دي د خوبان زما
 منتـظـر و رتـه و لـاړـدي بي اختياره
 که معـمـور شي په دیدن دگل ريحان زما
 نه له سترگـو غاښـپـري نه په سترگو برابرده
 لار د عقل نشته چي څرگنده شي سبحان زما¹²
 هيڅ تعليم و عاشقـانـو و ته نه شي
 دواړه کـونـه دي پرې ايښي پر جانان زما
 شابـس شابـس د عـاشـق پـر همت باندي
 چي يک بين شو يک جهته پرميدان زما
 (ملا امير) غريب دو بين دئ تي¹³ يکيښ کړه
 رب کریم ده هم رحيم ده هم رحمان زما

چي طالب شوم دمطلوب
 په کال سلب شوم مسلوب
 هسبي رنځ را باندي راغی
 په مثال لکه ايوب
 د عشق دارنگ سخته زورده
 بي بصرکئ¹⁴ عشق يعقوب
 که معشوق هر خو جفاکري

¹² ددې بيت څپې د غزلي دنورويبتود څپو پريرتله زياتي دي.

¹³ تي = ته بي

¹⁴ کئ = کړئ

دملا اميرديوان

وعاشق ته وي مرغوب
عاشقان چي همپوش ژاري
بمباران دي په مقلوب
له دي رنځه به روغ نه شي
ببي ديداره د محبوب
د عشق هسي غالب كارده
خوار عاشق كاندي مغلوب
پخته كار عاشق هغه ده
چي خپل عشق كاندي محبوب
كه مخلوق تي عشق ظاهر شي
بسه يبي نه بولي كټب
ربه عشق مي پوښيده كړي
هم پر شرق هم پر غروب
له نقصانه عشق نگاه كړه
نفس حاضره پر شمال هم پر جنوب¹⁵
ملا امير غريب بيان كوي له عشقه
په مثال لکه مرغه اخلي حبوب¹⁶

له كامله پيالنه نوش كه په شتاب
پرهېزي شه له گنا كه اجتناب
خپل باطن كړه پاكيزه له هره حېثه
خان لايق كړه چي منظور شي دا حباب
بعضي خلك په ظاهره ډېر آراسته وي
په باطن كې خباثت وي بي حساب

¹⁵ دانيم بيتي څلور څپي زيات دي

¹⁶ حبوب = داني . جمع يې حبوبات دي

دملا اميرديوان

بعضي خلگ په باطن سم آراسته وي
په شريعت¹⁷ وي هم ملامت هم په کتاب
دغه دواړه نقصاني په آخرت وي
چي حاضر شي په ميدان د سوال جواب
بختورده چي ظاهر باطن (بي) دواړه¹⁸
برابر د شريعت شوه د وهاب
راشه ټينگ پر شريعت شه که دانا بي
په شريعت به مفتوح شي د جنت باب
که خراغ د شريعت خدای په لاس درکړي
و بنه نور ته بي عاجز ماه و آفتاب
هغه څوک چي ردوي حکم د شرع
خلاص به نه شي د دوزخ د سخت عذاب
پت پنهان له خپله خدایه مشغولا کړه
د صدیق د سيني بوی تئ¹⁹ د کباب
کاملان مي غوصان د عشق د بحر دي
خان جهان وځني هېر غرق په درياب
پيروي د کامل وکړه که صادق يي
زموږ په لاس ده د قرآن محکم تناب
ديارلس صدي شپږو بيشته کاله وو تېر شوي
ملا امير بيان کوي له هره باب

که وصال د جانان غـ واورې په قيامت
په اخلاص وپـه تصديق وکړه طاعت

¹⁷ شريعت دلته د عوامو په شان دوه څپه بيز بايد ولوستل سي.

¹⁸ اصل: هغه بختورده چي ظاهر باطن دواړه

¹⁹ تئ = تلئ

دملا امیردیوان

په مجلس د دلبران — ووبه ورگ — شي
که دې ترک ک — دد ن — یازبب وزبنت
بې — قاده داد ن — یاهيخ باورنشته
په — مثال لکه تېزبادخي په سرعت
په دنيا پسي ه — لاکه زمانه ده
ابليس کاندي ح — رص غالب ترقناعت
دانایان مي دي مشغ — ول دیار په مینه
پروانه که د دنیا پ — ه زیان کثرت
اولیاء خ — دای نازولي په دوه کونه
بنه دیدار به ور عطا ک — پي هم جنت
توکل مو پر خپل خ — دای زموږ مو منانو
بې ل — ه خ — دایه تکیه نشته دراحت
بنه ت — قواو همت خوی د مسلمان ده
د شیطان تاب — عان ډک په خباث
امان را ک — پي د ابليس د بده خ — ویه
دده خ — ووی ده گ — مراهي بل فضیحت
مقصود تینگ ک — په سوا پر پرده²⁰
رضاجوی شه د بنه خ — دای هم د حضرت
محبت د خدای ن — هال پر خپل زرگي کره
اوب — وه بې په چشمه د شریعت
اسم ذات د زړه صیقل د س — الکانو
تصفیه د زړه راخي په ط — ریت
بیابه کشف و ک — رامات درته حاصل شي

²⁰ دانیم بیټی څلور څپي کم دی.

سوا = ماسوا . او ماسوا د خدای تعالی له ذات پرته نور موجوداتو او مخلوقاتو ته وايي (غیاث)

د ملا امیر دیوان

پوشیده لــــره دا حــــال د حقیقت
تــــر عرش پــــورته دي او یازره حجاب
داخل کپري عا ر فــــان بلند همت
معرفت مي شناخت د خدای پرخیل طاقت ده
(ملا امیر) تعریف کــــوي د معرفت

خوار عاشقه معشوق گوره که لري استقامت
نن دي وار دئ که پوهېږي د قرآن په تلاوت
عوام خلق دي مجلس د علما و فقرا کړي²¹
له تاثیرې²² پیدا کپري تــــوانگري و قناعت
که راه روېې ســــم پر لار د شریعت شه
رهروي بې شریعته دئ سالک له²³ قباحت
ملحدان په زمانه کي هسي ډېر دي
هیڅ خبر په شرع نه وي نه په ترک د جماعت
موحدان مي مستقیم همبش پر جماعت وي
له بڼه خدایه وي ترسان هم له عذاب د قیامت
په لباس د حلیم پتې شه سر تر پاییه
د حلیم لباس دئ هر مومن له مرتبه د شرافت
حلیم خوی د انبیاء و اولیاء دئ که خبر یې
قه ر غضب خوی د شیطان دئ نه دئ خوی د ولایت
غافلان د یاره ذکره، نقصاني په دواړو کونو
عاشقان صفت گویان د دلبرانو په دنیا هم آخرت
که تر عرش و کرسی لویه دي سینه شوه

²¹ اصل: عوام خلق دي مجلس د علما و فقرا کړي په هر دم.

او تر لاندې بیا ورته کښلې دي: د عالم مجلس کوه که ته دانا یې

²² له تاثیرې = له تاثیره یې

²³ سالک له = سالک لره

دملا اميرديوان

سواء الله به هسي غرق سې لکه فرعون هم جاهت²⁴
 (ملا اميره) پر عمل هيڅ تکيه مه کړه فضل غواړه
 دغه لوی فضل عظيم دئ چي يې درکړ هدايت

د خوبانو سردار تئ²⁵ پاس پر اسمان خوت
 تېر تر عرش و تر کرسی پر څښتن گران خوت
 چي مشغوله پسه صلوت طبيات شو
 هرگفتن يې درمرجان تر بنه دهان خوت
 د امت غم يې زرغون پر پاک زرگي و
 هېر يې نه و چي دربار ته د سبحان خوت
 پر دربار د حق تعالی يې قدر ډېر دئ
 وربخښلي يې امت ناز يې چلان خوت
 گفتگوي د گوي مگوي يې سره و کړ
 گوي بيان د شريعت دين يې روښان خوت
 د مگوي خبري پتي له هر چا دي
 پاک حبيب رب منع کړئ ډېر يې زيان خوت
 طی شوه نه فلک اتلس کاله يوه شپه وه
 بې مثالې بنه مجلس د دوی تر ميان خوت
 پنځه فرض لومونځونه شب و روز شول
 که چا ترک کړه آخرت لري²⁶ تاوان خوت
 پنځه فرض²⁷ چي ادا پسه جماعت شي
 خدای رسول به شي راضي دی په نېکان خوت
 مومنانو امر ونهې ټول پر خای کړئ

²⁴ جاهت:

²⁵ تئ = تلئ (دکندهارکړدود)

²⁶ لري = لره يې ، ته يې

²⁷ فرض کلمه دلته دوي څپي بايد ولوستل سي .

دملا اميرديوان

نصيحت د (ملا امير) پـردل و جان خوت

زمـور و تا ته دی سوالونه يا مغيث²⁸
له تا غـوارو ډک جامـونه يا مغيث
حاجتمند درتـه ولاړ دي بي شماره
فرياد رس يې، له تا غـواړي حاجتونه يا مغيث
حاجت زماده ستا رضا په دواړو کونو
د رضا دي طلبگار يـم په عمر و نه يا مغيث
هيڅ مقصود مي په ظاهر باطن بل نشته
ستا رضا ما خلاصوي له هر غمونه يا مغيث
ر به قطع انتظار د خـوار عاشق کـړي
رحم و کړه ديدار و کړه ته پر و کړه کرمونه يا مغيث
هر عاشق چي وي صادق په محبت کښي
تر چشمانو يې خو ناب وهي موجوده يا مغيث
و خپل يار ته سل نظره د عاشق وي په هر دم
يو نظري يې ستا دوا دئ د زخمونه يا مغيث
رد، قبول دواړه مـوقوف ستا په رضا دي
و بنده ته څه معلوم دي ستا حکمونه يا مغيث
مومنان مي مقبولين په دوه جهان کښي
د تقوی توکل ډ پر دي اجر تـونه يا مغيث
بڼه خلعت خدای د ايمان و مور (ته) را کړئ
مور پـردا خلعت همپش کړو شکر تونه يا مغيث
پاک قرآن دي راستولئ لـوی انعام ده
پکښي ډ پر د حل حرمت دي بيانونه يا مغيث
زمور ايمان پر پاک الله هم پر قرآن هم پر رسول ده

²⁸ مغيث (دميم په پښ) فريادرس، هغه ذات چي فرياد ورته کېږي

د ملا امیر دیوان

د(ملا امیر) پر زړه ډېر د عشق داغونه یا مغیث

په کـــوڅه کي دي ولاړ دي رقيبان کج
همپشه راتـــه قـــهر يري غمازان کج
جنگ جـــدل مي له خپل نفسه شب و روز ده
بل پـــر څنگ راتـــه ولاړ ابليس شيطان کج
په خپل فضل دي اسباب د جـــهاد راکړ
په اسم ذات ســـره و هـــمه کافران کج
د مومن زړه مي تـــر عرش عظيم لوی ده
اته برجـــه پر ولاړ د بنـــمن حيران کج
روح بادشاه عـــقل وزير ده که يې گوري
نفس شيطان ورتـــه ولاړ دي پر ميدان کج
بنه تقوی و همت و کـــړه مدت ورکړه
اته برجـــه کـــړه محکمه له نقصان کج
بيغمي هيڅ پـــه کار نه ده د د بنمن دار له²⁹
د جـــرس په شان بيدار شه هم نالان کج
که غافـــل شوي له طاعته له اذکاره
و بېر بړه لـــه دوزخه لـــه نيران کج
محکمي دا اته برجـــه په طاعت وي
د غافـــل روح (مي) بندي ده د شيطان کج
سنگـــدلان چي بېديني که سبب داده
د معصيت په رنگ يې رنگ ده دل و جان کج
هغه څوک چي تـــوبه گار شي زړه يې پاک شي
رب غفور ده هـــم رحيم ده پر عصيان کج
هر مومن چي تـــوبه گار د ما مضي³⁰ شي

²⁹ له = لره

دملا اميرديوان

له آينده و ځان ساتي له هرزيان کج
 اول ځان تـــه نصيحت کړم بيا و بل ته
 (ملا امير) بيان وکړئ³¹ د هر تاوان کج

عاشقان سينه سوزان غواړي قدح
 ودربارته دي ولاړنلان گريان غواړي قدح³²
 هر عاشق چي دهجران تر مقام تېر شي
 گويانوی شو پيدا، واييم شرح³³
 بې صبري راڅخه هېر صبر سکون کړ
 اوس له ډېرې تلو سې شوم سينه شرح
 په باطن کي درياب په جوش خروش ده
 پتې پنهان³⁴ يم پکښې غرق زه يم فرح
 خامکاران دي زيانکاران تر هغه وخته
 چي تميز ورمعلم و مېرې دنیکي هم داقبح
 چي آهن رنگه جوش ونه که په اور کښي
 يوه کيلي کله جوړېږي چي به قلف شي په افتح
 که د عشق په اور کښي نفس سوخته پخته کړي
 د زړه نوره دي شي پورته کل زمين کاندې اوضح
 شريعت درسول باغزه يې باغبان يم
 (ملا امير) بې ډنگوي هم په ضمني هم په صرح

د فراق زهرمي نوش کړي زړه خوله تلخ

³⁰ ماضی: تېرسوی وخت

³¹ وکړئ- وکړي

³² داغزل ډېرې قافيوي نيمگړتياوي لري.

³³ شرح يوراز نظم دئ، چي دهلک د زېږېدلو پروخت دخوشالي. په خاطر په ډله بيزه توگه وبل کېدئ.

³⁴ اصل: پتې پنهم؟

دملا اميرديوان

زمـامـزاج شـو هـفته بيـ لـکه دـبلخ³⁵
 ستا وصال زمـاد واد هـر مرض ده
 پـه کارنه لـرم دوا دهند او جلخ³⁶
 دو وصال کوخه دې کوخه دي خلاصه جانانه
 رقيبـان پـه مـخه راغلل لکه ملخ
 اوس حيران يـم چي پـر کمه به تـبر بـرم
 لاربه خلاصه پـه غـره شي که پـه سلخ³⁷
 هـسي گـرم ده بازار د عـاشقانو
 سـورپه نه شي د سياه بنديه بيخ کلخ³⁸
 و عـاشق ته بيـ ژا پـه برخه ورکړه
 تل بـه ژاړي چي پـه زړه بيـ خنجر خرخ
 هرگياه مي پـه باران خوشحالي کاندې
 (ملا امير) ده ډـر خـوشحال په برف پـرخ³⁹

مـور و پـلار و تـه هـيڅ مه ووايه پوچ
 مـرتبه بـه دي کـمتره سي ترمچ
 پاک سبحان بي بيان کـري په قرآن کـسبي
 دوالدي نودئ حق ډـر و باسـه غچ
 بيامي حق داسـه تاذا نـوده بي شمـاره
 نـه محکم بي تـينگـوه لکه سپين گچ
 بيا حقونه پـر هر چا د عـلما و

³⁵ وايي دبلخ هوا يوه هفته سره بله توده وي. دلته دغه ټکي ته ضمني اشاره ده.

³⁶ په اصل کې (جلخ) ته کښلي دي: نام وطن است

³⁷ غره دمياشتي لومړۍ ورځې ته او سلخ دمياشتي وروستۍ ورځې ته وايي.

³⁸ په اصل کې (کلخ) ته کښلي دي: سردی سخت

³⁹ اصل: فرخ. خوځنگ ته يې بيا ورته کښلي دي: فرخ شبنم راگويند. شبنم ته خوپه پښتورځه وايي اولدته يې دشعري ضرورت له امله (پرخ) ليکلی دئ.

دملا اميرديوان

دنبی میراث بی وری دی پـــه پیچ
 یومون پـــریبل مومن لـــری حقونه
 بنه محبت سره کـــوئی شیطان که تیچ⁴⁰
 له کفارو بـــه همپش منازعـــه کـــرو
 له کفارو ســـره دی زمـــورددین غیچ
 که خپل شیخ که دبل شیخ ته دست بوسی کړي
 تاله فیض وبرکت لاس بی کـــره مچ
 ترکـــوه خپلـــه رضادبل دپاره
 دمومن وزړه ته گـــوره نه بی لچ
 (ملا امیر) فقیر که هـــرڅو نصیحت کړي
 دانایان خدای پـــوهولي دجاهلوده خوله وچ

که مـــرگی در لـــره راغی ژوندون هیخ
 که وصال در لـــره راغی بېلتون هیخ
 دانایان پـــه قیل وقال ډـــر خوشحال پړي
 وجاهل ته قیل و قـــال مرگ ژوندون هیخ
 که طاعت دې پـــه مثال ریگ بیابان شي
 په ریابـــه شي برهـــم لکه گلون هیخ
 ځان صدف رنگه صفا کړه پـــه دریاب کښي
 بی دریابه سنگ کلوخ هم سفالون⁴¹ هیخ
 در قیمت دی پیدا کـــری په خپل صبر
 بی قیمتـــه پیسې ډـــری دمیسون⁴² هیخ

40 تیچ: دغوزار بدللو، لوبدلو آواز (پښتو پښتو تشریحي قاموس). دلته به دغوزار لوبه معنا راغلی

وي

41 سفالون = سفال = کودري

42 میسون: په معنایي پوه نه سوم. بنایي دمسیون = مسیو = بناغلی اړول سوی شکل وي. دشاعریه وخت کي ځیني اروپایي اصطلاحات (انگریزي او فرانسوي) افغانستان ته رسېدلي وه.

د ملا امیر دیوان

د مجنون د عشق خبرې چې باقی دي
ځني ورک ځان وچنهان وهم سکون هیڅ
که مجنون غوندې صادق یې نن دي وارده
د لیلی د وصال غم خوره نور غمون هیڅ
هر عاشق په خپل معشوق پسي مجنون ده
که معشوق وفا ونه کړه ششوا خون هیڅ
که عاشق یې پیروي د پاک قرآن کړه
بې له خدایه بې رسوله نور جبون هیڅ
(ملا امیر)⁴³ چې همپس ژاړې مراد یې ته یې
بې له تادي ټول باطل واره سمون هیڅ

د مخلوق په صفت مه شه ارجمند
گمنامي کړه چې دي رب کاندې پسند
که هر څولذ یذ طعم و خورې بې یاره
هیڅ به درنه کړې په خوله وزړه کښې خوند
په مجلس کښې داشراف و ښه ادب کړه
خبردار شه چې او ازنه کړې بلند
حرکات و سکنا ت که کلمات وي
په ادب کښې احتیاط کړه که یې هوشمند
بند و بست دا خورت کړه که دانایې
په کار نه ده ددنیایا پر بست و بند
پر دنیا بیه پاته نه شي هیڅ وگړې
که دمت حکم پروسې دخاوند
د طاعت دي خدای درکړې اسبابونه
نفس بندي کړه د طاعت په لوی کمند

⁴³ اصل: ملا امیر محمد. مادوزن د وارنې له خاطره ونه کښې.

دملا اميرديوان

خان محکم کـــر دخیل رب و بندگی ته
په عقبا بـــه نیک و بدشي درخـــر گند
بدبختی غلبه کـــرې پر هـــر چاده
(ملا امیره) خـــان ساته له مکر و پند⁴⁴

خوک بندمه شه د دنیا پـــه زیان و سود
خیل دلبر لـــره ورتگ تاله بهـــر بود
پایمال کـــرې عاشقان جـــفاد ترکو
زه پایمال یم هـــم اسیریم هـــم مفقود
محصل دمـــرگ که درشي سهل کارده
نه چي درومي ترا ســـمانه د عشق دود
بې وصاله خـــه ژوندون بندگی نه ده
دو وصال دپاره رده ســـر پر سجود
که د عـــجر بندگی کـــرې خدای قبوله
ستادرون به شي خوشبوی تـــر لونگ عود
په هـــر غـــم پسي بنادي ده آیات گوره
پاک خلیل شو په امان غـــرق شونم رود
ســـودله خدایه زیان له نفسه پیدا کـــرې
په سبب د نفس هـــلاک شوه عاد ثمود⁴⁵
سخته روخ د آخـــرت زموږ پـــه مخه
اوس بایده دي استغفار ویل د درود

⁴⁴ په دې نیم بیتي کې (بند) د نصیحت په معنانه دئ راغلی، بلکې (مکر و پند) دواړه اصطلاحاً د چل و فریب په معنار اغلي دي.

⁴⁵ اصل: په سبب د نفس هلاک شوه عادیان هم ثمود.

عاد و ثمود: عاد د سام بن نوح (ع) له نسله وه. د دوی له پاره خدای تعالی هود (ع) ورو لېږه خودنافرمانی. له اسیتته د باد په تویان هلاک سول او ثمود د حضرت صالح (ع) امتیان وه. وایي دوی دنافرمانی. له امله ټول وسوځېدل.

دملا اميرديوان

شب وروزده کوچ وباردنبـونيازمنو
لکه کوچ کوي سحاب پـه بهارزود
دغج جهازراته جوړکـړی خپل دلبرده
نه پوهېږم چي به ووزم که به غرق شم په کېود⁴⁶
وجودي وحدت⁴⁷ مقام پرمـنصوراغی
خني ورک فرق دواجد هم دموجود
خواربنده ده درمانده په دوه جهانه
(ملا امير) بيان کوي خدای يې مقصود

دلبرياري کـړه ټينگه تـرپولاد
خان يې يارکـړه په زاري وپـه فرياد
ترکـوه خپله رضاديارلـه پاره
پـه يوه نظر بـه تاکاندي اوتاد⁴⁸
ودلـبرته دي معلوم ظاهـرباطن ده
که تاريخک وي که صفاوي که کساد⁴⁹
هـررسړی چي دپاکانومجلس غواړي
خان دي پاک کـړي له هرخبته له فساد
هـره درخته چي شيرينه وي په باغ کنبني
پرمالک يې قـدرد پروي تـرشمشاد
که خـوک وکاندي نـظرو حقيقت ته
بې له خدایه نـور مقصود هـمه برباد
غیرو باسـه له ميانه پـرلارسم خه

⁴⁶ دانيم بيټی دغزلي تر بحرخلورڅپي زيات دئ.

کېودته يې په اصل کي کنبلي دي: درياي کېود

⁴⁷ اصل: دوحده وجودي.

⁴⁸ اوتاد دخدای ددوستانويوه ډله ده اودنړۍ په څلوروگوتوکي تصرف لري.

⁴⁹ کساد: هغه څه چي ناروا وي، يارواج ونه لري يا يې خريدارنه وي (غياث)

د ملا امير ديوان

په وصال به يې معمور شې په خپل مراد
د دنيا په جاه دي هيڅوک غلط نه شي
گاهي سپوروي پسرسمند گاهي افتاد
هغه تخت چي په هواد سليمان تئ⁵⁰
خو آخـرزير زمين شـو بـي بنياد
ابراهيم بن ادهم چي خداي باد شاه کړ
بيا يې ترکه کـره دنيا په دين شونـباد
هر مومن دئ مبتلا په دوه مقصوده
يو ناقص ده بل کامل که لـري ياد
د ناقص مي دئ دنيا، کامل ايمان دئ
تـه کامله ټينگوه ناقص نامـراد⁵¹
کاملان چي جستجوي د آخرت کړي
نيک عمل يې دئ تـو بـه دلاري زاد
اول خـان ته نصيحت کـره بيا وبل ته
(ملا امير محمد ه) ژاړه په فـرياد⁵²

کلمه مي ده ويلې ما پرتا محمد
چي له رويه دي پيدا شو ده دادنيا محمد
(وه) راغـلي ډـر دينونه تر تا وړاندي
ستاد دين محکمي تېره تر هر چا محمد
نه زمين ونه اسـمان نه عرش و کرسی
امکان نه لـري چي بر به شي تر تا محمد
خداي در کـرې بلندي په دواړو کونو

⁵⁰ تئ = تلئ

⁵¹ نامراد ته په اصل کي ليکلي دي: بي فايده

⁵² اصل: ملا امير محمد ه ژاړه په زاري و په فرياد

دملا اميرديوان

له اوله يې پيدا کړه لويي ستامحمد
تسه سبب يې دهسه مه مسيباتو
رب سبب کړې دهسه مه وارپوسوامحمد
ستاگره پوان به ټينگوم پاکه حبيبه
ستاگره پوان مي شريعت مصطفامحمد
دوحدت په زمسانه کي توره شپه وه
تاريکه شوله زايله چي دي نورکړه تجلامحمد⁵³
چي پيدا کړ پاک سبحان نور د حبيب خپل
دمعشوق يې انعام درکړي پاک مولا محمد
ته د غيبو خزانه وي په وحدت کښي
له وحدت را بيرون شوي پر دنيا محمد
مابنده لسه لازم چي تل شاکريم
چي مشغول يسم په ثنا و صفت ستامحمد
اميد و اردش فاعت د پاک رسول يم
که شفيع شو⁵⁴ (۲) مابه خلاص کړي له گناه محمد
پسه رحمت سره بللي پاک الله دئ
رب بادشاه کړي د جمله ووانبيا محمد
يولک خير و بشت زره دي لښکرو مقرر
ته د ټولو هم سردار وي هم بادشاه محمد
ستا په دين سرې⁵⁵ منسو خه کل اديان کړه
ستار بمرحوم کړي په رشتيا محمد
ډک روی د زمين ولسه غفلته يا سروره
ستاد دين روښنايي شوه تر عرش بالا محمد

⁵³ دانيم بيتي د غزل تر نور و بيتو څلور څپې زيات دئ.

⁵⁴ اصل: که دی شفيع شو

⁵⁵ سرې = سره يې

د ملا امیر دیوان

عارفان چي رسېده که ولا هـوت ته
دغه فيض و برکت هـمه دئ ستا محمد
له عـدمه چي وجـود د هـستی راغی
ستاله هسته را پيدا شو هـ کل اشياء محمد
سـرچشمه يي د جـمله و و مخلوقاتو
ته آبخـوريي دا عـلی و دادنا محمد
عـالمان دي وارثان دين پـه رو بنانه
تـر قیامته ستاد دين دي خير خواه محمد
کافران مي تورزا غـان مخونې⁵⁶ تورو
نه بنايي پري چي به گله شي په باغ ستا محمد
ربه روی د پاک نبي زه خـوار عاصي يم
عفو هـ غـوارم معتكف ستاد درگاه محمد
خدای لوی کړی په لويي تر هـر مخلوق يي
هـم تر عرش هم تر کسي هم تر سما محمد
زه فقير خـوار يم دو عاگوي د مسلمينو
هـم د وارو علما و فقرا هم اوليا محمد⁵⁷
په توحيد کښي مي صادق کـري ستا په مينه
(ملا امير محمد)⁵⁸ دي غلام ده هم گدا محمد
محمد اسـم محضه زمـور د نبي ده
په نـگين کښي نـو شته دانبيا محمد
دهـر مومن پر زړه مر قـومه کلمه ده
(ملا امير) غـريب ده ولي وار خطا محمد

⁵⁶ مخونې = مخونه يي

⁵⁷ دانيم بيستی هم د نورو نيم بيتيو په پرتله څلور څپې زيات دي

⁵⁸ دلته بايد (امير محمد) ټول درې څپې ولوستل سي.

د ملا امیر دیوان

تخت و بخت ز مور د بادشاه دې برقراروي
 په سراج الملت والدين ده مسما محمد
 د پردي عمرد امير حبيب الله خان وي
 تر سايه لاندي يې ناست امتيان ستا محمد
 ربه اباد نائب صاحب لوري تر دېره⁵⁹
 اخلاص كښ ده د پيشوا هم د بادشاه محمد
 تل مشغول د كنده ساريه ابادي ده
 اوس مشغول په نهر سراج نهر اعلی محمد
 نهر سراج به خدای معمور كه وخت نزدې ده
 (ملا امير) فقير دو عاگوي ده هر سبامحمد

كه له ياره پيار راشي د وصال كاغذ
 پرچشمانو قبلوي د خان پايمال كاغذ
 كه عاشق لره يې خط د قتل راشي
 و عاشق ته معلوم مېرې د پرد خيال كاغذ
 د منصور چي عشق صادق و حال يې گوره
 پاس پر سردار خندان ورك و جنجال كاغذ
 پايوسي دي سخته گرانه ده صنمه
 زه به نسمة⁶⁰ و مخ ته ستاد فال كاغذ
 نادیده پرتامين شوم و مه جانانه
 راستولی دي خپل دوست له⁶¹ د جمال كاغذ
 كه مي سرو مال برهم شي ستا په مينه
 (ملا امير) مي نه غواړي د سرو مال كاغذ

⁵⁹ له نائب خخه يې مراد د كندهار د هغه وخت نائب الحكومه سردار محمد عثمان خان دئ.

⁶⁰ نسمة = نيسمه

⁶¹ له = لره

د ملا امیر دیوان

امتي يــــم د نبي خــــير البشــــر سرور
ستاد ربار کښي تــــر هر چا ده معتبر سرور
له خپل نــــوره پيدا د حبيب نــــور کي
بيا پيدا ده له نور شمس و قــــم سرور
ناسوت پتــــه و د غفلت پــــه تاريخه کښي
ستا پــــه نور سره روښان کوه و شجر سرور
تــــراول اولين ده تر آخــــر آخــــرين ده
په شفاعت سره مخصوص ده په محشر سرور
ستا امت بــــه منتظر د شفاعت وي
د بخښنې نارې بــــه کاندي پرا کبر سرور
ســــتا امت به و بخښي ته به راضي شي
بيا دي بخښه د نيکانو پــــه قدر سرور
د معصيت په رنځ رنځــــوريم دواغو اړم
د (ملا امير) دوا ستا شفاعت ده ضرر سرور

ډېر راغلي ستا غــــمونه زمــــا پر سر
زه خــــو شحال يم ياره مــــه شه مرور
پيدا شوې زما صورت د غــــم د پاره
قبول کــــړې مــــا بنده پر خپل بشر
په معنا کښي لوی نعمت ده غمې⁶² مه کړې
ډېر لذت لــــري تر قند و تــــر شکر
د عشق اورچي پــــه صورت⁶³ ونه لگېږي
که تــــه تــــه وي ته به نه شي اي غريبه

⁶² غمې = غم بې

⁶³ (صورت) بايد يوه څپه ولوستل سي

د ملا امیر دیوان

که نه ته وې نه دي زه څه برابر
 په مجلس دخو وېرويانو که ورگډ شوي
 پاکيزه به ځني ځې لکه سپين زر
 تر دوه نېهره شه⁶⁴ ورتېر هلته مجلس ده⁶⁵
 ته سامع شه دشين هي⁶⁶ د زېروزور
 ستامقصود به تاته تي وجيم⁶⁷ (۲) انعام کړي
 دامقام دهغه ده چي قبول کړي د(ده) در
 دتوحيد ترسوزن ووزه که يکتايي
 که دوتايي ځان يکتاي کړه يک بشر
 خدايه (ملا امير) عامل دخپل بيان کړي
 چي تېريزي ترتوحيد سم برابر

جفادي اور لگوي صنمه ليري کړه نار
 ودي سوم سرتريايه خودبه کومه گفتار
 شيرين گفتار دجانانکه شنیده کوم ياره
 ترسرو مال يم ورتېر که کنسېنو ست زما پرکنار
 سيمين بدن دد لبر مثل بي⁶⁸ نه وي هيڅوک
 پتن په اورتل سوځي اوس پرما خواراغي وار
 ستاد بهار بلبلان شيرين زبان دي گويان
 ليري دي گرزني زاغانو گل تي⁶⁹ نه وينم لار
 رنخوريم زما مقصود هته بي همپش موجوده

⁶⁴ په اصل کې ورته ليکلي دي: از شهر دنيا و آخرت گذر کن.

⁶⁵ په اصل کې ورته کښلي دي: مراد مجلس مشاهده ميباشد

⁶⁶ په اصل کې ورته کښلي دي: سامع قرآن شاهاشو بمع عمل صدق

⁶⁷ په اصل کې ورته ليکلي دي: تاج

⁶⁸ بي = به بي

⁶⁹ تي = ته بي

د ملا امیر دیوان

دواله تاغ—وارمه پردردی پروت یم بیمار
غمازه مه ک—په هی هی نه پېژنې خپل پردی
زه دې دښمن گ—رندی مخ له درخم په تلوار
ستادهجران تلخگی پ—رملازم شبخیزی
برمن مکن ستمی ع—اشقان هست ناقرار
ستاد وصال په هوا س—رگردان یم ترآسیا
من چه ک—نم صنما پروت یم دا ورپرانگار
ربه په روی دحبیب ما ک—رې غالب پررقیب
تویی گل من عندلیب نیست م—رابی توبکار
چند س—وزم درآتش ترا باشد این روش
من غ—لام خدمتش م—ران مارازدیار
ملا امیر هست ف—قیر م—رید شیخ کبیر
م—راتوبه برتقصیر عفو خ—واهم زغفار

خ—م زلف تو پیچ و تاب لکه م—ار
ع—اشقان هست تشنه لبه دیدار
مجروح شد دل م—ن زدست جان ای صنم
که دیدار را ک—رې یاره زما دوا دپرهار
موس—م گل گل ، گل میشود شکوفه
غفلت مکن ای بلبل آمد بتون—وبهار
چه گناه ک—رده عاشق دل و جان برده معشوق
امانت کی میدهی ، دلبره و ک—رپه تلوار
هست خندان دل—برم ن—ظر بمن فگند
شب و روزم انت—ظار که را بنکاره شی نگار
سرگردان ش—وم دلبر استاد دیدن په هوا
دیدار بمن کن ع—طائی د کفار وده نار

د ملا امیر دیوان

(ملا امیر) غلام د دلبر ستاد درگاه خاکستر
ربه زاري کومه مران زکـوچۀ دار

ستا په عشق کښي قبلوم د خان پېغور
هيڅ باک نشته که بر منډي يم که سرتور
نام وننگ راڅخه ورک شو ستا په مينه
اوس د عشق پراس همپش يم زرين سپور
د دنيا کور که خراب شي نقصان نه ده
خدای دي نه کاندې خراب د عقبا کور
د نيکي په زراعت که خان کړي ستري
پاک الله به شي خوش حاله هم غمخور⁷⁰
خوي د ترکو دئ چپاود عاشقانو
عاشقان واره مغموم په غم نسکور
رقيببان راتسه ولاړتوره په لاس دي
نه بېرېم خدای را کړي د عشق اور
که يوزخم دخ طار ابا ندي جوړ شي
په يوه گذار هـزار کړم شل او کور
که محرم زه د دربار دخپل اشناي شوم
په کار نه لـرم جنت حور غلمان نور
هغه څوک چي مستغرق في الفيوضات شي
خان کړي پت د زمانې دشرو شور
يوگوره، يوبوله، يووينه، يوغـواره
(ملا اميره) يک بين شه نه بي شب کور

ستاد عشق په شراب گـرزم مست خمار

⁷⁰ غمخوره يې په اصل کي کښلي دي: نبی علیه السلام

د ملا امیر دیوان

له ماورک خان و جـــــهان شوهم قرار
راشـــــه ونیسه خیرد عـــــاشقانو
چي حیات دي که مـــــمات دي که بیمار
ستاد عشق په رنگ مي ســـــور درون بیرون ده
نه پـــــوهېرم چي لاله شـــــوم که انار
ستاد درخـــــاوري به کرم په سترگو پوري
خپل چشـــــمان روښانوم له گرد غبار
بې تکلیفه مي نارې دي په هررنگ کښي
دهـــــو او از نغمه کړي واره وار
د تـــــوبې ونه که هر خو مېوه داره
ز مـــــاديار په رنگ به نه وي مېوه دار
که وفا کړې که جفا کړې مراد (دي) خپل ده
ستا جفا ده سخته گـــــرانه دو فایم طمعدار
عـــــاشقانو خان سپارلی پر خپل یارده
(ملا امیره) خان سپاره پر حق ستار

خان بیغم کـــــر په له دنیا خخه لکه مـــــر
ستاد روح شـــــهبا زگذر که تر عرش لوړ
دا خلاص پـــــرمیدان باندي شه محکمه
بې اخلاصه و شیطان ســـــرې شو خوړ
ربه راکاندي تـــــوفیق پر طاعت باندي
د حساب په روح مامه کـــــرې په خط پر
غریبي د دنیا بنـــــه ده تېرېده کـــــرې
دمحشر په روح مامه کـــــرې غریب اړ
ستاد ربارد عـــــامو خاصو ، منعه نشته
زه در تلمه رقیب کـــــرم په بد ککر

د ملا امیر دیوان

تشنه لب یـــم دوصل جامونه راکړه
ماسیراب کړه تردنمن مې کـــړه ته لوړ
چې هـــجران دي دوصل له مخه راغی
بې زحمته هنجه وړای نه شي کاکـــړ
هـــرسړی چې کسب وکاندي هلاک شي
په دهان کښي يې هـــرشى وي لکه گوړ
ســـتادربارده دپاکانو دودنيکانو
(ملا امير) ده گناه کار په گناه خړ

راشـــه زما دزړه همدمه وکـــړه ناز
لـــه رقيبې مې زړه تلـــخ ده لکه پياز
ستامحبت مې پت پـــه زړه کښي وساتلی
په آخـــر راخه فاش شو دزړه راز
گـــوياني له خپله ســـوزه دهرچاده
خه به وایم زمـــاهمت شولکه باز
چې درون دچـــاپخته دعشق په اورشي
عاقبت تـــردهان وزي درپه ناز
خه بنده خـــه يې همت خـــه يې طاقت ده
چې ستادرله به درشي عـــاشق پایواز
دامید په دریاب غـــرق لکه غواص يم
در به کله په لاس راکـــړي زما دمساز
جاهلـــان مې له طاعته غافلان دي
غفلت وړي گـــويامره دي په مجاز
(ملا اميره) گـــمنامي و خاکساري کړه
خپل خـــان بوله کم ترمخ هم تر تاز⁷¹

⁷¹ تاز: یوراز حشره ده. چورچورکه (پښتو پښتو تشریحی قاموس)

دملا اميرديوان

ستا وديدته زم ساڊ پرکڀري هوس
محروم مه کپر ماغريب لکه مگس
دو وصال دباغ دي سخته گرانه لارده
گرانه نه ده چي فرياد کپر دم دجرس
ستاد ديد خيال به ونه وزي زم ساله سره
که رقيب راته غونډي کپري خاروخس
سمندرنگه ساکن د عشق په اوريم
نه په مرم نه دوتول مرمه وس
ديوسف په شان بندي دغم په شاه شوم
دو وصال کاروان مي شه ډر وډ پرپس
هر مرغه چي وي ايله په هواگرزي
چي بندي شي گالوي بسند د قفس
که وصال غواړي خدمت په اخلاص وکړه
په هر دم درته حاضر فريادرس
ستاد سترگه وکتو وايستم له حاله
پر دغه حال پېژنم کس وناکس
دا يقين ده چي دم سرگ سپاره به راشي
(ملا اميره) تاله خسه خندا هوس

ستا په فضل به خلاص پرېم له خناس
تل جهاد ورسره کپر يم په هراس
زما په زړه کښي اچول د خطر وکاندي
غواړي ما کپري مسوس⁷² په ډر وسواس

⁷² مسوس: هغه څوک چي وسوسه ورلو بدلې وي.

د ملا امیر دیوان

که توفیق می خدای رفیق کر پرده باندي
 پرې بې نه ږدم بې ——— رگيه په خپل لاس
 چې د بنمن د چاپه کورشي حال بې⁷³ څه وي
 زما پر کور همپش ولاړ د بنمن آس
 را داخل زما په خوځونه نفس شيطان شوه
 بندگي مي په عذاب شوه وکره قیاس
 په تصدیق وپه اخلاص عبادت وکره
 ځان ساته قسوي د بنمن لـري خناس
 بنه صفا کور ره روح وزره په ذکر و فکر
 خپل دلبر لـره ورځه صاف تر الماس
 هر عامل به جزا مومي د عمل خپل
 (ملا امیره) نیک پـرید و کره تل پاس

خدای در کورې ډېر دولت سنگ پاروس
 سـتا پـه زړه کښي مکان لکه پانوس
 د دولت دي هـوا دار ډېر د بنمنان دي
 پسې گزري کيقباد هـم د قیانوس⁷⁴
 بنه دولت لـره زنانـوته نگاه کره
 پـر پیره شه که سردی وي که تموس⁷⁵
 تر سـهاره بیداري کره غفلت مه کره
 که غـافل شوې پرتارغ کوي خروس
 که دي داد دولت نگاه کـرته باد شاه بې

⁷³ بې = به بې

⁷⁴ کيقباد: د ايران افسانوي پاچا چې وايي سل کاله يې په خورا عیاشۍ کې پاچهي کړې وه (غیاث)
 د قیانوس: یو ظالم پاچا و چې وايي اصحاب کھف دده له بېرې له بناره وتلي و او په غار کې پټ سوي وو
 (غیاث)

⁷⁵ تموس: د گرمۍ موسم. د کندهار پښتانه تمونښ ورته وايي.

دملا اميرديوان

مقابل دي نه وينممه چين و روس
سنگ پاروس که داخل په لوی بازار کړې
خدای به درکړي خوشحالي تـر نو عروس
تکلیفات دشـر عي پند پر خپل سر کړه
(ملا اميره) بي تکلیفه لرگی نه کپړي ابنوس

په صیقل سـره گناه کـر په دزړه تراش
د توحید پـه نور غایب کـر په بد خفاش
که صادق یې امـر ونهی کـر په محکمه
په قـرآن کي نقش کـر ی دئ نقاش
خـو باطله مـد عا د بنمن نه کـر ی
مـد عا د بنمن دئ پـه شرعه پاش
ته آئینه دشـر ع نسه⁷⁶ و خپل مخ ته
ستا عیبونه به بنـکاره شي بي تلاش
هـر بنده چي پـه اخلاص بندگي نه که
په قیامت بـه شرمنده وي مخ یې خراش
هـر بادشاه چي پر سپاه دولت بسیار کړي
هـر سپاهي وي تېر تر سر هم تر معاش
(ملا اميره) د و ن هـمته تـر هـر چا یې
هسي کم یې د دنیا تـر ادنی ماش

په حصول دمقصود تل گـر زړي دروېش
پرې بـه نه زدي خپل مقصود په زړه دلرېش
ترک وهـلې ده دنیا د خدای دوستانو
تر دنیا تېر شـو و محبت د خدای ورپېش

دملا اميرديوان

بي له جذبه دوه جـــــهان كله هېرېږي
که مـــــجذوب شوې له تاپاته گاوومېش
طـــــريقه و عشق ته جذب الهي ده
ته عـــــاشق يې که رب جذب کئ⁷⁷ درپېش
که عاشق شـــــوې دغه لوی فضل درب ده
دا ســـــم ذات په تبغ زخمي زړه همېش
دخدای اســـــم ده سا کرتابه مسکور کړي
یک بيني ویک خـــــواني به کړي ستاکېش
متنفر به له مـــــخلوق ظاهر باطن شي
کع دي ياروي که اشـــــناوي که دي خوېش
بڼه بيان د جـــــذب عشق ده مـــــومانو
(ملا امير) يې بيان وکئ⁷⁸ خيراندېش

په خپل ژوند چي خپل يار نه کړې فراموش
خپل يار بـــــوله تابه کاندې زرین پوښ
و عـــــاشق ته دمعشوق صفت شکروي
په ظاهـــــره وي آرام باطن پـــــه جوش
په خپل عشق دطاعت بار پر معشوق سپک شي
پـــــروانه که ددنيا پـــــه خريد فروش
عشق هـــــغه دئ چي پر شرع موافق وي
مخاف له شـــــريعتته شيطاني حق فراموش
نه ده چا ميندلی عشق پـــــه کسب جانه
دالباس دهغه چاده چي يې رب کاندې وروپوش
دديداردي طلبگار عـــــاشق قان واره

⁷⁷ کئ = کړئ

⁷⁸ وکئ = وکړئ

د ملا امیر دیوان

همېشه وي سرگردان گرزې مدهوش
ملا امیره (که صادق يې پسه طلب کښي
شب وروزد جفازه رکه ته نشو
همېشه بيان د عشق کړه (ملا امیره)⁷⁹
په بيان کښي دي ثواب ده نه شي خموش

زما د زړه خيال تېرېده کاندې ترعرش
ارام نه که د دنيا پرفراني فرش
ستاد عشق له برکته مستغني شوم
دوه جبهانه راته هيڅ شوه لکه قرش⁸⁰
راڅخه هېرده رشي خوند شي په دهان کښي
نه پوهېږم چي د اتلخ ده او که ترش⁸¹
چي د عشق په اورمي سوي دل و جان ده
جنگ آسان شود اورس⁸² هم د حبش
ستاد عشق په جامو هسي مست خماريم
دنا کس اوس منت باري هم بارکش
رقيبان راته ولاړ ستاپه کوڅه کښي
پرورم مانوش کړي دی ستا برش
دوي چشمانې مي خلورشوي ستاپه لوري
منتظر درته ولاړيم په جنبش
توکل پر خپل خالق کړه (ملا امیره)
خپل خالق بياله تا کاندې سوال پرسش

79 اصل: ... ملا امیره فقيره

80 قرش: د يوې سکې نوم دی.

81 اصل: ... د اتلخ ده که شیرين ده که ترش

82 شاعر دلته (اورس = روس) له عامه محاورې سره سم راوړی دی.

دملااميرديوان

دخپل يار طلب کـــوه تل پـــه اخلاص
ځان غوټه کـــړه په درياب لکه غواص
عاقبت بـــه درپيدا کـــړي ترسرتېره
ته بـــه شې په دغـــه درکلان خواص
که دي ســـرله تنه بېل په غواصۍ شي
په عقبا بـــه پيدا کـــړي دسرقصاص
په طلب کښي دوصال که څـــوک فناشي
رب به ورکـــړي درجه دخاص الخاص
په تـــقوا و په اذکار زړه نـــرم کپړي
پـــه مثال لکه چي نـــرم ده رصاص⁸⁸
راشـــه پرېرډه دادنيا طلب ديار کـــړه
ته مسلـــم يې نـــه وليد بن عاص
ددنيا مـــحبت حـــجاب ده (ملااميره)
راشه ترکه دادنيا کـــړه په اخلاص

دمعشوق دربار له ځـــم لـــرمه عرض
که نـــقاب له مخه واخلي سرعوض
زه عـــاشق يم منتظر ســـتاو ديدن ته
ستا په ديد ستا پـــه رضالـــرم غرض
که عـــطاراته ديدن کـــړي زما صنمه
زه څـــو شحال يم که وړيا وي که په فرض
بې له تامي هيڅ مـــقصود په زړه کښي نشته
پر عـــاشق باندي طلب دمعشوق فرض
عـــاشقان پـــه هجران سوي دي دلېره
ارام نه کـــړي يو ساعت پر زمين ارض

83 رصاص: قلعي (بيورازفلز).

دملا اميرديوان

هغه څو ځو ک چي توانگر په قناعت شي
زړه يې خالص شي د دنيا له سخت مرض
دانايانو لره لراشاره بس ده⁸⁴
(ملا اميره) جا هلان دي په زړه قبض

وخپل ياروت ته ژراده زمافقط
توکل پرتا، نه پرېل چاده زمافقط
بنه مي يار بنه يې ديدارده بې مثاله
ستاديدار ته ډېره تمنا ده زمافقط
محروم ستاله ديداره هغه څوک دي
چي کافر وي دی د بنمن ستاده زمافقط
تل د زړه ډېگ په جوش د عشق په اور
ترچشانو مي خوناب گاه وبيگاه ده زمافقط
پخته کار عاشقان موج لکه درياب کړي
ځني ورک ځان جهان محبت پرتاده زمافقط
منصفان که انصاف وکړي په خپل ځان کښي
هيڅ منت به نه پرتاونه پرماده زمافقط
په عالم کښي منت بار شوي (ملا اميره)
د تهمت په پېټي ماته شوې ملاده زمافقط

څو به گور زمه ژوندي پردا بساط
طمع نه کورم چي پيدا به کورم نشاط
شیرين غم په غفلت راباندي تېر شو
نه مي وکړه بنه تقوا واحتياط⁸⁵

⁸⁴ اصل: ... لراشاره بس وکافي ده

⁸⁵ اصل: ... بنه تقوا وعبادت احتياط

دملا امیردیوان

دنیا خای دکوچ و بار هیخ باورنشته
وداناته ده خـرگند لکه رباط
زندگی کـرپه و ارپه صرف په عبادت کنبی
تبر بـه شی دباد په شان پرپل صراط
هیخ عـاشق به له رقیبه و بره نه کرای
که له یار سره یی نه وای اختلاط⁸⁶
د اسم ذات په تیره تیغ کـرپه زړه دو نیمه
(ملا امیره) ډر بـر بـه خـو کـرې انبساط

د عشق بار زمـاپه شاده سخت غلیظ
راته جوړه تـماشاده بخت غلیظ
عـاشقانو ته یی دام دزلـفوا یبسی
عاشق بند شـو تر دابند نشست غلیظ
بد عـمل راته رقیب شوز ما و خان ته
نیک عمل ده زمـا و خان ته تخت غلیظ
دغه تخت می دباد شاه پر تخت بالاده
وربې نه کـرم زمـا تخت ته بخت غلیظ
راخه هېر د یار محبت کـرپه دوه جهانه
همبش سپورد عشق پـر آس یم سخت غلیظ
نن تناب دو صـال تینگ نسه محکمه
د اتناب ده ډر بـر د یار مخت غلیظ
عروه الـو ثقی رب بللی خپل قرآن ده
ته عامل شه (ملا امیره) د قرآن نوشت غلیظ⁸⁷

⁸⁶ اصل: ... که له یار سره یی نه وای سروکار و اختلاط

⁸⁷ په اصل کې ورته کنبلی دي: هرچه در قرآن نوشته شده است، همه احکام محکم است.

د ملا امیر دیوان

زه طامع يـم د ديدار لـرمه طمع
زه بلبل يـم د گلـزار لـرمه طمع
سياحـان چي سياحت پر زمين کاندې
زه سياح يـم د بهار لـرمه طمع
جوش خروش د عاشقانوپه سينه کښي
زه عاشق د فيض انوار لـرمه طمع
چي تشهيراختياروي هغه خامان دي
زه پخته د گمناميه، د قرار لـرمه طمع
نابالغ فقيران ډېر دي، پيري کاندې
زه بالغ د بڼه رفتار لـرمه طمع
په طريقت کښي نابالغ ډېر کسان دي
زه بالغ د طريقت يـم د دستار لـرمه طمع
کمينه بنده دخداي (ملا اميره) فقيره
د تاخون په وينو سور لکه انار لـرمه طمع

دلاله په شان زما داده د زړه داغ
ستاد عشق له غمو، نه لرم فراغ
د بلبل په شان طلب کوم د گلو
که مي وليدای ديار د حسن باغ
که صدف رنگه سينه شو ه د چا صافه
په صدف کښي درو بڼان وي لکه چراغ
د حقيقت پسر گلستان بلبلان گرزې
کله بڼايي چي ورگډ به شي تورزاغ
(ملا امير) غريب درد منده ستا په عشق کښي
په وصال سرې⁸⁸ معطر کړه جان دماغ

دملا اميرديوان

خدای دي نه کاهيخ مسلم له عشقه صاف
چي له عشقه وي خالي ، ده بي انصاف
هر مومن ايـمان راوړی په خپل عشق ده
د کافرو چي عشق نه و حساب نه شوه له اشرف
د جاهـلو رجوع کله شي و عشق ته
عاشقان دخپل زرگي کاندي طواف
له ازله قاسم کـري بـنه قسمت ده
کافـران به په عذاب مومن معاف
پرزاهـد و باندي سپک بارد طاعت ده
سبب داده پـر محفوظ بي ده عشق چاف⁸⁹
هـغه چاته چي طاعت مرغوب محبوب شي
داهـمه ده واره عشق ، و کـره انصاف
د زاهـد و کفاف قـوت ولايموت دي
پـه زيادت بي حکـم کـبري د اسراف
سرگـردان اهل دنيا دي په طلب کـنبي
مـورپه نه شي مگر خاک شوشکم ناف
خـدای دي صبر قناعت زماروزي کري
(مـلاميره) لـه خپل نفسه کـره خلاف

که صادق بي له گناه کـره خان حنيف
په تقوا و عبادت کـره نفس ضعيف
دنيکانـو محبت دـخان عادت کـره
خـدای دي نه کاندي گـمراه د چا حريف
د جاهـلو له صحبتـه بـعيد گـرزه
په صحبت بـه دنيکانـو شـي لطيف

⁸⁹ نيايي چاپ وي ؟

د ملا امیر دیوان

عشق بازي له میانه واخـــــــله که دانایې
 په خپل ځــــان کــــړه جامه د عشق لفیف
 پــــه ویل دمحققانـــــــو فــــهم وکړه
 هــــرگفتن یې تــــرمرجان و درظریف
 هــــرکامل له خپله ســــوزه تصنیف کړی
 ناقابل ده (مــــلا امیر) کــــوي تصنیف

ماچي و خوړل ديــــار د لاس تریاق
 راخــــخه ورک شــــو و وخت د صبح وداشراق
 ستاله حبه ما سیواشــــوه فــــراموشه
 بیا پــــه یاد دیار شیرین دهــــان بزاق⁹⁰
 سرگردان و پای دوان شوم په عالم کنبی
 د عشق آس می خابک ولید تــــربراق
 چي وصال می د دلبرپه کــــوڅه وشو
 داخــــلاص پــــرمیدان پاته شومه طاق
 له هــــغه پس خوشحالی شوله راپېښه
 بیامی ولید ځان جــــهان شومه آفاق⁹¹
 په ظاهــــر صورت مشغول یم له عالمه
 ذمیمه شــــوله بدل پــــه نېک اخلاق
 (مــــلا امیر) ده مــــدرس د عشق په علم
 دهــــر بیت ثواب دې⁹² ډېرشي ترعتاق⁹³

ســــتاد وصل د گلشن زمــــا اشتیاق

⁹⁰ بزاق: دخولي نارو ته وايي. کله کله دخولي په معنا هم کارېږي.

⁹¹ په اصل کې ورته کنبلي دي: برهوش آدم

⁹² دې = دي بې

⁹³ عتاق: د مينځواو مريانوا آزادول

د ملا امیر دیوان

خه به وایم د هجران دلوی فراق
 زه ترسرو ترمال و خپل جانان ته
 خدای دی نه کاندې زما قول په نفاق
 په ژراسره زما بوتي کاني ژاري
 خلاف نه ده دمعشوق عاشق مشتاق
 بد عمل زما حجاب دیار له مخ شو
 ورکېده دي د حجاب په نیک اوراق
 د توحید په دریاب غرق شه حجاب نشته
 بڼه وصال به دي روزي کاندې رزاق
 د قسمت برخي و هر چاته رسېږي
 منتظور ته ولاړ دي تمول عشاق
 دوه جهان چي له تاهېر شوه (ملا امیره)
 خه په کاردی خراسان ملک د عراق

بې جذب الهي به خوک پیدا کړي د زړه چاک
 هغه به مجذوب کړي چي بې رب که سینه پاک
 عامل د شریعت شه ته خضوع و انقیاد کړه
 تمثیل دامرکاندئ زیاتي نه لری هیڅ واک
 که فضل درب وشي تابه کي⁹⁴ شاه شاهان
 رتبه د عشق به در شي تابه کي⁹⁵ خس و خاشاک
 هغه (مي) بختورده چي دی تېر تر نام و ننگ شي
 محکمه شریعت وي پخپل دین کښي وي چالاک
 د عشق مثال غمی ده دوه جهانه قیمت نه دی
 فرض (بي) پتهېده دي چي له تانه شي بېباک

⁹⁴ کي = کړي

⁹⁵ کي = کړي

دملا اميرديوان

گوره هرزارع چي تخم خرڼه که په مخکه
حرام باندي خرمن دئ هم ثمر و هم خوراک
حال داليا و گذشته و وپسه داشان و
په درون کبني جوش خروش و دهیچانه و ادراک
خامان هغه کسان دي چي ظاهر جوش و خروش وي
نه وي دی تېرشوی ترننه سره افلاک
روح دده محبوس وي په ناسوت په ملکوت کبني
ذيقه بي سينه وي غريب گريزي گربوان چاک
خپل نفس ورتنه وایي تر تانشته (هيخ) ذاکر بل
که دی په داغلط شوتلخ بي کئ شیرين باغ ناک
بسکه (ملا اميره) خه ويل دي ترخوله خېڅي
فقيران دز ماني دي مبتلا خه ورتنه شاک

من و عن د کتاب ورک دهغه چاشي
چي د عشق دودونې⁹⁶ برشي تردا اووه سماک
درې ذکره په حديث کبني بيان شوي که خبر بي
يومي لساني دوييم قلبي دريم روجي ثناک
لساني مي لقلقه ده قلبي ذکر و سوسه ده
روحي مشاهده ده در سول په قول پاک
فرحت دروجي ډېردئ که پورورغی سالک
پر (ملا امير) چي راغی همپشه ده فرحناک

هرمريددي خپل شيخ بولي پير کامل
تابه کاندي و مقصود ته پيرو اصل
سست يقين که مريددي دواصل و که

⁹⁶ دودونې = دودونه ئې (لوگي ئې)

د ملا امیر دیوان

دی به پاتنه معرا⁹⁷ شي بي حاصل
اول شرط دمريدي مي خپل يقين ده
که شرط ترک شي مشروط پاته شي عاطل
پرنواقص که کامل يقين خووک و که
ستاد پاره به ناقص پير شي کامل
هرمريدي و خپل شيخ ته تسليم کاندې
په دغه تسليم به شي بالغ عاقل
جماعت ورد وظيفه پر خان لازم کړه
تقوا خووی کړه دگناه نه شي عامل
دسلوک بيان مي کړي په پښتو دئ
(ملا اميره) فرق کوه د حق باطل

رانبکاره شوه داشنه ای حسن جميل
محسنات د دنيا شوه خو وار و ذليل
بنايستي د دواړو کونو سرکوزي که
چي بي وليد زماديار حسن اصیل
په کامل صفت موصوف زماد لبرده
خووک به نه وکي⁹⁸ سيالي کثير قليل
ترچشمانومي خوناب ستاله فراقه
نه په هېرم چي قصير شي که طویل
په طلب دخپل جانان يم سرگردانه
پرې بي نه ردم که غرق شم په رود نيل
سرو مال زمافديه ترخپل جانان ده
(ملا اميره) صادق شه مه کړه تعطيل

⁹⁷ معرا: لوخ لپې

⁹⁸ وکي = وکړي

دملا اميرديوان

ستا و وصل ته حيران ده زمادل
شين توتي دگلستان ده زمادل
له فلکسه سنگ رېزي راباندي اورې
سرگردانه پرزمين هم پراسمان ده زمادل⁹⁹
خوب خندا راخخه ورک ديارپه مينه
خوډبه ژاري په طلب دخپل جانان ده زمادل
پر عاشق دمعشوق کله دلسوزي شي
دلسوزي مهرباني ته نگران ده زمادل
غم دعشق راخخه هېرکړه نورغمونه
ستاله غمه سرگردان هم نالان ده زمادل
دظاهردنمن که زرتوري په لاس وي
هيڅ باک نشته په عذاب له نفس شيطان ده زمادل
بندي کړي دي دهجرپه زندان يم
متنفردله اختلاطه دانسان ده زمادل
ځان ملبوس دېپې ننگيه په لباس کړه
(ملا اميره) له جهان خخه ترسان ده زمادل

دساقی له برکته ملک گلزاروینم
پررگلانو د بلبلو چوونهاروینم
زه بلبل ستادگلشن يم بل گلشن خه کوم
خزان نشته ستاگلشن همپش بهاروینم
هرگلشن لره خزان شته له فلکه
په امان زه ستاگلشن له هراضراروینم
عاشقان مي بلبلان دياردباغ دي
ساکنان (مي) عاشقان زاغان فراروینم

⁹⁹ تردې نيم بيتي وروسته دوهم نيم بيتي څلورڅپي زيات دی.

د ملا امیر دیوان

نوشته مي پر محفوظ دفتر د عشق ده
تسلسل د عاشقانواريه واروينم
مومنانو مومني په عشق پيدا كړه
په عقبایې لویه گټه د دیدار وینم
له دیدار څخه محروم ټول کافران دي
عشق بې نشته دوی مقهوره د قهار وینم
بسه شیرین بیان د عشق ده (ملا امیره)
راشه وخت کتاه دئ اوس تلوار وینم

خدای را کړې پاکیزه دین د اسلام
دغه رحیم درحمان ده لوی انعام
جماعت مي طریقه د پاک رسول ده
خبردار شه لومړنۍ ونه کړې بې امام
تارکان د جماعت به شرمنده وي
په عقبابسه مختورن وي هم بدنام
تل درود واسه تغفار وایه په ژبه
شفاعت به دي روزي شي د نبي خیر الانام
توکل تقوا همپش پرځان لازم کړه
د بنمن بند کړه د خضوع په محکم دام
بیا منقاد د خپل پادشاه شه که دانایې
محکومي ته همپشه کړه د حکام
(ملا امیر) غریب دوعا گوی دهر مومن ده
خصوصاً د خپل پادشاه هر صبح وشام

دیاردید لره ورځم بې پروبال یم
له دیدنه بې شرمم بې جمال یم

د ملا امیر دیوان

زه غلام ییم بېکاره دیار په کار کښي
کم همته بد هنره بد خصال ییم
بندگي دي قبلوم پر دوه چشمانو
یاره ته مي کړه قبول زه ډېر ملال ییم
رقیبانو سرگردان کړم په عالم کښي
ستاد ربار لره درختم بند په جنجال ییم
در قیب له هـمراهی مي سل توبې دي
نادیده یار مین کړی پر شین خال ییم
کیمیاگر (دي) دکیمیا په طلب گرزني
دیار وصل زمـاکیمیا په قیل وقال ییم
عاشقان کیمیاگران طلب دیار کړي
که غافل شوم له طلبه بد فعال ییم
د تغیر تبدیل لار نشته زمـاویار ته
په طلب بی دوصلت ودوصال ییم
حیران پر مه وځان (ته) و جهان ته
ولي ورک ځان و جهان شوبې کمال ییم
زه منکر له بندگي د نفس شیطان ییمه
(ملا امیر محمد) بننده د ذوالجلال ییم

په ظاهر غریب مـلاباطن ملنگ ییم
په اسم ذات سره خوشبویه تر لونگ ییم
لوی اقلیم دمومن زړه ده بی پایانه
وربې¹⁰⁰ نه کړم له غماز سره په جنگ ییم
که لښکر د دښمن ډېر ده هیڅ باک نشته
پنځه غشي مي په لاس ناست پر پلنگ ییم

¹⁰⁰ وربې = ورپه بې

د ملا امير ديوان

پنځه غشي مي پنځه فـرض لمونځونه
 که ماتينگ کـر هـزه ولاړ ديار پرتنگ يم
 ديارنگ مي جـماعت دپاک رسول ده
 مومنان بـي¹⁰¹ تينگـو و هـزه ناصح لنگ يم
 پاک مسجد مي ده پالنگ مورباندي ناست يو
 پرې بي نه ږدم که هرڅوپه صورت څورنگ يم
 که واصلت له ياره غـوارې لار دغه ده
 که مي تينگه کـر هـدالار بادشاه اورنگ يم
 افضل کړي خدای زمـور دين ترکل اديانو
 که عامل د شريعت شـوم هـزه خوشرنگ يم
 ستاد عشق له زخمه سور لکه سورگل يم
 عاشقان دي واره سـره ، نه چي زه رنگ يم
 دو صال طلب لازم پـرمـما غريب ده
 دهجران په اوردي سوي خـوار پتنگ يم
 هـمراهي د بي دينانو په کار نه ده
 بهتر دا چي له بي دينو څخه پرڅنگ يم
 که رویت مي په نصيب ستاله جمال شي
 څورند سـر به همپشه لکه متنگ¹⁰² يم
 د سراج الملت والدين بنه دبدبه ده
 (ملا امير) دده دو عاگوي نه دپرتنگ يم

کباب کـر ي دئ زمـازره اوردهجران
 دغه اور هـجران ديار غوارم تاوان
 په عـوض کنبی وصال غـوارمه جانانه

¹⁰¹ بي = به بي

¹⁰² متنگ : کمند ته وايي (ظفر اللغات) او کمند دلومي په معنا دلته له بيت سره سر لگوي.

دملا اميرديوان

که وصال معاوضه شي نشته زيان
معشوقه له عاشقانو حجاب نه شي
دا ادب ده د عاشق معشوق ترميان
که عاشق لهره سل روح د خان پيدا شي
همگي به کي¹⁰³ فديه تر خپل جانان
په دنيا کښي بي بل حب و مقصود نه وي
کل مقصود بي وي دلبر، ژاري حيران
هغه خوک چي په نظر د معشوق نیک شي
بيا بي سپورکاندي د عشق پر آس دوان
د دنيا نام ننگ واره خني هېر شي
پروانه کړي د دنيا په سـود و زيان
کل همت بي وي مصروف ديار په حب کښي
بل حب نه کړي صادقان دي عاشقان
په بيان د عشق شيرين مي روح و جان شو
(ملا اميره) درپاشه پرسپين ميدان

ستاله غمه راته اوردي کل زمين
بي مثال ده زماد لبر مخ بي رنگين
محبت زما و سـيله ده و وصال ته
رقيبانه و راته کړي دي کمين
بل اسباب د عاشق نشته بي له عشقه
د عشق اور په و سـوخي رقيب لعين
بي تکليفه هېڅ قاصد مقصود نه مومي
سرگردان دي قاصدان په زړه غمگين
اومي غوښي چي په دېگ کښي جوش ونه که

¹⁰³ کي = کړي

دملا اميرديوان

وېې نه خوړي که غني وي که مسکين
چي پخته د عشق په اور کښي عاشق نه شي
حساب نه ده په رتبه دکاملين
د خامانو خامکاري سوزو وگدا زده
تل به ژاري دی بعید وي له تمکين
په بيان د (ملا امير) هغه پوهېږي
چي سالک وي پخته کارزړه يې وي سپين

په تناب د زلفو بنديم د جانان
نه خلاصېږم که بنډمه دوه جهان
هيڅ مي وېره له رقيه غماز نه شي
پر خوان وينمه پيره د تور زلفان
شش طرفه فيوضات د جانان اوري
خالتي نه ده هيڅ آفاق زمين اسمان
عاشقان همېش په غم کښي خوشحالي که
وصال غواړي پروا، نه کړي په هجران
که نن گوري تورو سپين ديار په خط کي
ته عامل شه همېشه گرز ترسان
نه حسب نه به نسب د چاپه کار شي
چي حاضر شي دمحشر په لوی ميدان
خوشحالي دنیک عمل ده ونيکانو
بد عمل به غمگيني شي دعصيان
که رضاد جانان غواړي رضا پرېږده
که جانان له تارضا شوڅه په کار حورو غلمان¹⁰⁴
درضادي طلبگاره خو اړبنده يم

¹⁰⁴ دانيم بيتی ترنور وڅلورڅپي اوږد دی.

دملا اميرديوان

(ملا امير) ده گناه کار غواړي غفران

چي خالق تخليق وکړئ¹⁰⁵ زمـــــاد ژوندون
بيا عاشق يې پر خـــــان کـــــرم راغی بېلتون
په خپل عشق ســـــره طالب زه دوصال شوم
شب وروزيم سرگـــــردان په جگر خون
نه پوهېږم زمـــــاپه باب قلم څه کنبلي
چي يو غـــــم وي نوشته که په زرگون
که مي ورکه خـــــوب خندا شوه ستاله حبه
په کار نـــــه دي ددنيا په پر نعمتون
نـــــور غـــــمونه راڅخه هېر ديار غموکړه
يار نيولی دئ له مـــــخ ســـــل حجابون
محرمات شېهناک شـــــوه سل حجابه
له مذکـــــوره تقـــــوا کاندې صالحون
په نصيب د عـــــاشقانـــــو عجز ونيازده
ديار حبه د عـــــاشقانـــــو وده ژوندون
تل مشغول ديار پـــــه وصل صادقان دي
سمندر غـــــوندي ساکن اور يې مسکون
تمام صورت مي ستاد عشق په اور کباب شو
(ملا اميره) تالـــــه اور د عشق صابون

معشوقـــــان د عـــــاشقانـــــو قاتلان
بې تقصيره ځني يـــــوسي دل و جان
په عالم کنبې سرگـــــردان گريان وي
بيا يې قـــــوت وي د زړه وينه دخپل ځان

¹⁰⁵ وکړئ = وکړی

د ملا امير ديوان

ځني ورک صبر و سکون ديار په مينه
همپشه يې او بڼه کي ځي تر دوه چشمان
بې غمي شي پر حرامه په دنيا کښي
د فراق او بڼکو تر ځان وگرېوان
دوه جـهانه ځني هېر شي بې دلـبره
سرو مال کـري صدقه تر خپل جانان
په کـوڅه ديار ولاړې نام و ننگ وي
مـرتبه يې وي بلنده تـر اسـمان
په اول کښي محبت بيا گـمنامي ده
(ملا اميره) گـمنام شـه که يې پوهان

له هـجرانه همپش ژاړم پـه نارو
ديار ديد پر مـاشيرين ، تـرقند مسرو
درقيب پـه محبوسـي بـه هيڅ بندنه شم
زه محبوس يـم دخپل يار پـه زولنو
چي يې تـوري زلفي بيا پر مخ خپري کړي
عـاشقان سينه سـوزان په اند پښنو
رقيبان يې راتـه کښېنول په څنگ کښي
اوس مي ولي په تـکړو¹⁰⁶ په سنگ رېزو
بـدبختي درقيب داوه لـه اوله
چي يې ذات دده پيدا کـر لـه اورو
بيا يې وکـر تـکبر پـه سجده کښي
په کار نـه شـو عبادت دډ پر کلو
رقيبان مي دښـمنان دپاک ايـمان دي
(ملا امير محمد ه) ځـغله پـه گامو

د ملا امير ديوان

خال دي ايښی دئ پــــه میان کښي دابرو
 نن مجنون غوندي عــــذاب کړمه لیلو
 ودربار ته دي ملنگ پــــردوهه ناست يم
 ولاړ به نه شــــم مگر ديدرا کړي خيالو
 منتظر دي دديــــدن لکه بلبل يــــم
 خوبه گــــر زمه محرومــــه له کتو
 ياره جــــوره شکوفه پــــه زمستان کړه
 او که نه وي جان د مــــاغ مي کړه خوشبو
 جــــدايي ديار ترخه وصال شيرين ده
 که يــــو خله وصال کاندي نن پېرزو
 عــــاشقان دي شهــــبازان ديار په مينه
 سرگــــردان دي پر زمين پر لــــويو غرو
 ربه روی ستاد د دوستانــــوممي دروړی
 عــــاشقان کــــه منور په انوارو
 ستاد عــــفو مقام پت له هــــره چاده
 (ملا اميره) عــــفو غواړه په زارو¹⁰⁷

زمــــاپه زړه يارد عشق اورولگاوو¹⁰⁸
 بيايي روح راخخه يووړ غم بې نورولگاوو
 خو شحالي د زندگۍ را پوري غم شوه
 غم بې درونده هجران زور پر ما پورولگاوو
 د نفس باغ مي ســــتاد عشق په اورايره شو

107

په مقطع کي لږ څه تصرف سوی دئ. په اصل کي داسي وه:

ستاد عفو مقام پت له هره چاده زما دلبره

ملا اميره عفو غواړه په چراو په زارو

108

شاعر (ولگاوو) دخپلي لهجې سره سم کښلی دئ اوسنی لیکدود بې (ولگاوه) دئ.

دملا اميرديوان

یک بینی یکجہتی بیا پرما زروولگا و
مجوف زرگی می دک پسه سل فکرو و
دتو حید په نور شو دک عجب بی شور و لگا و
رقیبان حیران ولا پرزما و حال ته
دتو حید نور می پیره په رقیب اور و لگا و
دمعشوق پسه طلب ستري عاشقان ده
(ملا امیر) می په طلب سرخیل گورو لگا و

راشئ مونا نو دخپل رب ثنا گو بی کو و
محکمہ پرخیل دین شو و بادشاه ته دو عا گو بی کو و
راغلی اروسان دي دوی و مور و ته حیران دي¹⁰⁹
غیرت د دین به و کړ و مور به هم پهلوانی کو و
حیات دي ز مور بادشاه و ی کل اسباب برابر وینم
قتل به کفار کړ و مور پردوی شمشیر بازی کو و
پر خلافت د چار یار دي محکم ز مور بادشاه و ی
مغلوب دي کافران شی چی پردوی مور غالبی کو و
بد بخته کافران دي نا امید له قرآن دي
فتح به خدای را کړي د قرآن مور پیروی کو و
انگریز که اروسان دي ز مور جنگ خنخه ترسان دي
مومنان ټول شیران دي اوس پردوی به چا بکی کو و
ترسان می اروسان دي دلا وره مومنان دي
غازیان منتظران دي مور دوی ته کار سازی کو و

¹⁰⁹ دامیر حبیب الله خان په وخت کي افغانستان ته دروسانو دراتگ خبره له تاریخي مدار کوسره سمه نه خپزي. دشاعر مراد به یا په سیمه کي د بلشویکي نفوذ دخپریدو خطروي اودی به بی دروس د تجاوز په نامه تعبیروي او یا به نو پردرد باندی دروسانو پوځي تبری ته اشاره وي. دغه واقعه د غازي امان الله خان د پاچهی په اووم کال پېښه سوې ده (۲۷ قوس ۱۳۰۴ ش) او په دې ډول نو تر دغه کاله پوري دشاعر ژوند هم یقیني کېدلای سي؟

د ملا امیر دیوان

کفار که هر خوډ بردی د دین عقل بی هېر دی
بې جنگه بې نه پرېرېدو د خپل دین مورغاوري کوو
قاتلان که مقتولان شو که پاته پر میدان شو
سو د منده مومنان دي (ملا امیره) مو عظمي کوو

تريوسف ډېر نيايسته زمـوړ پيغمبرو
ستاره ورته عاجـز شمس وقـمرو
غلبه دنـوړيې تېره تـر هر چاوه
په خـوبانو کښي خرگند لکه زيړ لـمرو
دو حدت له باغـه درخته رانـبکاره شوه
نه بيې مـثل پـرزمين لکه نـبـتـرو
د کـمال پـه مېوه پـره دغه درخته
مـومنانومي نوش کـړي بـه ثـمرو
شاکـران د دې مېوې به سـر بلندوي
تورزا غـان له دې مېوې خـخه کـورکـرو
مومنان دي خدای غافل په دین کښي نه کړي
غـافلان لـه خپله دینه گـاو و خـرو
د طاعت بارچي بابا آدم پـه شاکـر
مـومنان بې¹¹⁰ قبلوي بارد پـدرو
مـومني ده نيکنامي د عـقبا گـته
مـومنانو تپينگه کـر په که مي ضررو
د نبي پـردین ثابت شـه (ملا امیره)
سپي رقيب ثابتـه نه شـو لوی خـطرو

ته آئینه دشـرع نـسه¹¹¹ و خپل مخ ته¹¹²

د ملا امير ديوان

ستا عیبونه به بنکاره شي ته نیکبخته که بدبخته
 نبسه طاعت و بندگي د پاک الله کړه
 له ریا څخه ځان ساته ، نفس بدبخته
 سره اورونه دي په لاس د د بنمنانو
 ستا طاعت و سر و مال سوځي یک لخته
 ستا په بڼهر کښي بڼه کوته په دولت¹¹³ ډکه
 بېغم نه شي د بنمن ستاده په زړه سخته
 که ولاړ خپل کوته وي تر سهاره
 اوس باد شاه يې گوياناست يې پر خپل تخته
 د تقوا تبغ په لاس ونیسه محکمه
 درایله به کي¹¹⁴ د بنمن ستا تخت و بخته
 سرگردانه له خپل نفسه ډېر عالم ده
 (ملا اميره) جهادي شه مې پرېږده گرم ويخ ته

د دنیا که جستجوی پردا جهان که¹¹⁵
 که خدای هېروي آخرت لره تاوان که
 پر جهان باندي ژړا ديار له حبه
 دا ژړا د محبت دخدای دوستان که
 چي د عشق په تبغ يې غوڅ د زړگي سر شي
 د فراق په اوبنکو تر ځان وگرېوان که
 د صادق عا شق ژړا ده پخپل ځان کښي
 که مخلوق ته شي ظاهر د ځان نقصان که

¹¹¹ نسه = نېسه

¹¹² دا غزل په اصل کي د (ت) په ردیف کي . ماد (ه) ردیف ته را نقل کړه .

¹¹³ دولت دلته د دنیا په معنا راغلی دی .

¹¹⁴ کي = کړي

¹¹⁵ که = کا

دملا اميرديوان

دين دنيا سره ضدین (دي) هيڅ شڪ نشته
په يوه ځای اورا و به کله مکان که
دادنيا که پخپل فکـر گلستان کـرې
عاقبت به يې خراب دمـرگ خزان که
منزه دئ عشق د نفس له خـوی خصلته
دامشکل ده چي ديدہ څوک بې چشمان که
جاهلانـو په دنيا دین بدل کـرې
ددنيا هـر پرده نه که دین نسيان که
که دانايي پـر خپل سرنيسه لاسـونه
وجاهل ته نصيحت ډـر عالمان که
ناصحان که نصيحت د دین بيان کـرې
(ملا امير) به يې قبول ږدول وجان که

محبت د خـداي دوستان بې خـداي نه که
په يوه زړه کـنبي به دوه محبت ځای نه که
په ظاهـر وړي له عالم باطن له حقه
مشاهده يې له خـدايه بل رای نه که
چي توانگـرد قناعت په خـزانه شي
هيڅ کـذربه د غنيا نو په سـرای نه که
احتياجي بې خـپله ربه دبل نه که
روح وجـان به بې له خـدايه فدای نه که
عاشقان دي طالبان ديار د وصل
که واصل شي و معشوق ته وای وای نه که
په کـوڅه کـنبي د معشوق حيران ولاړوي
خوښ خـرم وي په حيرت کـنبي هم تلاي نه که
حال و قـال دي موافق شه (ملا اميره)

دملا اميرديوان

سالکان دي خدای خودبين خود نماي نه که

جام دمی پياپی نوش کره ما په ذوقونه
زړه مي سوری لکه نی پسه نغمو او اzone
يار زمبابې وفا پسه جفادی عالمه
نقصان کل زما خپل دگناه دريا بونه
يار مي گل زه بلبل پسه ژر ايسې مرمه
د بلبل سينه تل تر ختلي خارونه
دلبري دلجو يي رهبري دي غو ارمه
که ما خلاص په اخلاص کړې دغم له بارونه
ما غريب کره بعید له شیطانه شديد
بدلوي سودايي پسه دنيا جنتونه
ما مريد کره قریب دگلشن عندليب
ستا حبيب ستا مجيب پر بنندم سرما لونه
بڼه جلال بڼه جمال شين دي خال ده صنمه
په ظهور دي خراب د کفار و ملکونه
ستا نظر شو وخنجر په مجروح مي خگر
سپين دي غاښ و انوار په روښان اسمانونه
ستا صديق ستا رفيق تر همه و شفيق
يار غار دسرد ارد هجرت په مز لونه
پتول و خوبان افضلين مي جانان¹¹⁶
به تری مه تری په آیات حدیثونه
ستا ابلق تر فراق و تپرشوی مطلق
ناز بردار ، راز کردار تر جمله حجابونه

116 دانيم بيتی په لږ تصرف را نقل سوی دئ. په اصل کي داسي و:
پتولو خوبان پر ماگران افضلين مي جانان

دملا اميرديوان

دا بيان شـوعيان د(امير) پـه زبان
خـوش لسان درفشان دجانان صفتونه

د عشق اورمي پـرزړگي وکـړه پوښتنه
زما پر حال په چابکي وکـړه پوښتنه
شپږد اغـونه عشق را کـړي پرسينه دي
دازخـمونه دمـرگي وکـړه پوښتنه
ورنـخـورتـه که دوا دديدن ورکـړي
زما دوا ده پر هېزي وکـړه پوښتنه
بيکاره غـلام دياريمـم ورته ژاړم
نن د غـلام پر بېکاري وکـړه پوښتنه
هيڅ حاجت زمـا په کار و خدمت نشته
زما ژړا يار خـوښوي وکـړه پوښتنه
درقيب دلاسه ډـر پـه زړه غـمجن يم
نن زما پر غمگيني وکـړه پوښتنه
عشق جـهازشوگله يې کـړم په محبت کښي
ته مـهر يان شه پر غرقـي وکـړه پوښتنه
(ملا امير) پـه سپينه زېره تل ژړا کـړي
راشه زما پر غريبي وکـړه پوښتنه

الماسي خنجر پـه لاس زمـا د دلبرده
عاشقان پـه قتلوي دا يې هنرده
چي په برخه يې خـواري د سوزگداز شي
خـود به ژاړي چي زخمي يې د زړه سرده
هـغه خوک چي وي بېغم ديار له فکـره
سـړي نه ده پـه مثال دگا و خـرده

د ملا امیر دیوان

دمحبت په اوربې سوي په کلونو
چي وصال راباندي راغي نن اخترده
غلامي مي په اخلاص دکامل وکړه
اوس ماډون شوم دکامل هسي نظرده
وخادم ته دمخدوم فيض رسېږي
هيڅ شک نشته درسول دخولې خبرده
عاشقان (بې) وديدن ته هوسېږي
ځني پاتسه نام و تنگ وسيم وزرده
صادقان ديارپه مينه هغه څوک دي
چي په لاس (بې) همپشه دعشق دفترده
عاملان دشريعت مي فايضين دي
پاک الله ځني راضي هم پيغمبرده
عاشقان ترسروم سال ويارته تېردي
چي ليدلی بې جانان په خپل بصرده
ديارميني تورکودي کړم په جهان کښي
خاکساري مي جوړه کړې پرخپل سرده
گمنامي لويه رتبه ده (ملا اميره)¹¹⁷
اختلاط دزمانې دپرشور وروشرده

که وصال داشنای غواړې روغ دغه ده
بياڅه نه شي دمـرگي سخته نارده ده
نن دي وارده چي راکب پرخپل مرکب بې
له مرکبه که شيوه شوې توره شپه ده
په تياره کښي څوک رسېږي ومقصودته ؟
لوي مثال دئ نيکي واخله لارښکاره ده

¹¹⁷ اصل: گمنامي لويه رتبه ده ملا اميره فقيره.

د ملا امير ديوان

کـمـبـخـتـان مـي غـا فـلان د يـار لـه ذـکر ه
 لـغـز يـد ه و ي و خـپـل نـفـس تـه مـسـخـر ه د ه
 پـر هـمـت د ز ا هـد ا نـو آ فـر يـن شـه
 نـفـس شـيـطـان بـي پـه عـذـاب نـبـه تـمـا شـه د ه
 پـيـر و ي د پـاک قـرآن مـو پـه نـصـيـب کـر ي
 چـي هـمـبـش ز مـو ر پـه خـو لـه و ر د و ظـيـفـه د ه
 پـه نـصـيـب مـو شـفـاعـت د پـاک ر سـول کـر ي
 پـاک سـبـحـان بـي کـي¹¹⁸ خـو شـحـال کـر ي و عـد ه د ه
 لـه د ي خـپـل ي بـمـد بـخـتـي خـخـه پـه عـذـاب يـم
 گـيـلـه نـشـتـه پـر هـر چـا مـي تـو ر ه شـپـه د ه
 هـر عـا شـق شـيـر يـن گـفـتـن شـيـر يـن ز بـانـه
 (ملا امير) مـي د ر يـا شـي ډ کـي¹¹⁹ سـيـنـه د ه

هـغـه خـوک چـي صـاد قـان و ي سـتـا پـه مـيـنـه
 مـحـبـت بـي¹²⁰ هـمـبـشـه پـر خـپـل يـا ر و يـنـه
 او ل حـال د سـالک د ا د ي ا ي د ر و پـشـه
 چـي پـه حـب کـي د خـپـل شـيـخ بـه فـنـا ه شـيـنـه
 حـقـيـقـت د حـب بـي هـلـتـه ظـا هـر پـر ي
 چـي د پـاک ر سـول پـه شـر عـه عـمـل و يـنـه
 د و يـم حـال د صـاد ق د ا د ه پـه مـحـبـت کـنـبـي
 چـي د پـاک نـبـي پـه حـب کـنـبـي فـنـا و يـنـه
 د ر يـم حـال فـنـا فـي اللـه بـسـولـي طـالـبـه
 بـي لـه يـار ه مـا سـو ا کـل تـر ک و هـيـنـه

118 بـي کـي = بـه بـي کـر ي

119 ډ کـي = ډ کـه بـي

120 بـي = بـه بـي

دملا اميرديوان

هغه عشق نه دئ بل خسه دئ دروغ وايي
چي خالي به له دې درو جو خوک وینه
هرچي لار د شريعت يې وي پرې اينبي
ره برده شيطان اورتي¹²¹ خکوينه
که باوردي پسه آيات و حديث کپري
ملحدي پسه طريقت کني ډېره وینه
هغه خوک چي مستقيم پر شريعت شوه
پسه سپين مخ به آخرت لره ورځينه
خدايه عشق مي برابر شريعت کړي
چي مقام دموحدی مي روزي شينه
(ملا امير) غريب صادق کړي ستاپه مينه
امان را کړي په توحيد کني له لعينه

ستاد هجران په اوروسوی ارامي غواړمه¹²²
زړه مي زخمی داستاله لاسه دوايي غواړمه
دوايي وصل دجانان گنج نوري غواړمه
زه خوار مسکين یم بې تسکين زه دلجو بې غواړمه
ستاد محبت په درياب غرق صدف دري غواړمه
زه غواص تېر (يم) ترخپل سراجرت قوي غواړمه
له دواړو کونويم بېغم روشندلي غواړمه
له پخته گانومي حساب کړي گمنامي غواړمه
سيرو سلوک راباندي تېرشو مقبولي غواړمه
نفس و شيطان مي د بنمان ستامهر باني غواړمه
زم مشرب دنقشبند پير مجددی غواړمه

¹²¹ اورتي = اورته يې

¹²² دې غزل ته پر سرکنبلي دي: مناجات فقير ملا امير محمد

دملا اميرديوان

تاچند به ســـــوزيمه نور محمدي غوارمه
 در عشق تو سوختيم در و صلت رهنمايي غوارمه
 عمرم عبث گذشت در طاعت عمرثاني غوارمه
 پيرمي اولادد عـــــمريار پير قريشي غوارمه
 (ملا امير) خواربي دامن گيرزي¹²³ غلامي غوارمه

په خـــــويانـــــو کني کلانه راشه راشه
 زمـــــاد زره محبه گـــــرانه راشه راشه
 پيروي دي قبلـــــوم پـــــردو و چشمانو
 ته بي نور زمـــــاد چشمانه راشه راشه
 زماد پيرنـــــور به رهبرشي ستا ترنوره
 ستانور به شي رهبره ترسبحانه راشه راشه¹²⁴
 (دا) ستانـــــورده و سيله زماو وصال ته
 تـــــه همبش پـــــرخيل رب گرانه راشه
 مـــــحبت ديار افضل تـــــردوه جهانه
 ته بي زمـــــاد زره ارمانه راشه راشه
 په کامل صفت موصوف تـــــرکل عالم بي
 باطن نـــــور ظاهر انسانه راشه راشه
 ستا امت هـــــمبشه فـــــخر په تاکاندي
 تـــــه ســـــرداري دنيا نه راشه راشه
 ډېر دي قـــــدر هم حرمت پرخيل خالق ده
 کامـــــل ميره دخـــــويان نه راشه راشه
 کمينه امتي ســـــتاييم پاک رســـــوله
 زه (امير محمد) ســـــتاد غلامانه راشه راشه

¹²³ زې = زه بي

¹²⁴ دغه بيت دري څپي زيات دئ. (هوتک)

دملا اميرديوان

عشق سرسري نه ده چي له سره دي بدرشي
محبت عارضي نه ده چي له زړه خخه بدرشي
بيان د عشق کومه و سالک ته يې بنيمه
مشتق له عشقيه دئ چي پيچان پر بل شجرشي
عشقيه مي هغه شی ده چي غالب شي پرگياه
ذات دگياه ورک شي عشقيه مي پراظهرشي
مثال دمومن داده که انصاف لري منصفه
که عشق باندي غالب شي ترگياه (بي) حال بترشي
عشق ده په دوه قسمه ته يې زده کړه اي سالکه
يومي رحمانی بل شیطانی که دي باورشي
شیطانی هغه ته وايي چي نقصان د شريعت وي
ناري تجلې ويني په غلط مي گاوو خرشي
رحمانی هغه ته وايي چي پر شرع مستقيم وي
شوارق به دانوار فيوضات باندي مطرشي
تميز ددي دوو گران دئ د خطر خای يې دغه ده
سالک به ترتيب پرې هغه خوک چي بختورشي
زه (ملا امير) فقيريم په بيتو کوم بيانونه
محناج زه دو عايم که پر ماد خدای نظرشي

بدبخته زمانه شو له طاعته غافلان دي
ودين ته يې شا کړې په دنيا پسي روان دي
بيدارشئ مومنان لوی سفر لري په مخه
نکير منکر به در شي سوال جواب يې په ايمان دي
کامل که دي ايمان و هيخ دي و بره خطر نشته

¹²⁵ عشق پيچان يورازگياه ده، چي پر نور وگلانور اتا و پرې.

د ملا امير ديوان

راووزه ونيكي ته بد عمل دي د خان زيان دي
 فهم و كه (اي) مومنه عاقبت دادنيا پاته
 محصل دهرچا مرگ دي خني پاته يتيمان دي
 سپين زړه دي تورېري گناهونه دي ډېرېري
 صيقل (بي) اسم ذات ده شريعت كه پر اوړاندي
 پنځه روخي ژوندون دي عاقبت به روانېرو
 زاړه (ملا اميره) نفس شيطان دي د بنمنان دي

يوه درخته يې نهال كړه په قدرت كښي¹²⁶
 خلو رښاخ (بي) وريپدا كړه په زينت كښي
 هر (يو) رښاخ له گوناگون مېوي خخه پرده
 زاغان خني محروم بلبلان گله په وصلت كښي
 بلبلان چي همېشه پر گل مين ملامت نه دي
 معطريې دل و جـان په حقيقت كښي
 چي بلبل غـوندي صادق په مينه نه شي
 دامشكل ده چي به گـل شي په جنت كښي
 ساكنان دهغي درختي هغه څوك دي
 چي ترسرو تر مال تېر شي په محبت كښي
 مـثال د درختي ذات د پاك حبيب ده
 چاياران يې خـلو رښاخه په قربت كښي
 بلبلان مي عـاشقان دخداي دوستان دي
 رب وركړې خـوشحالي په آخرت كښي
 زاغان مي كـافـران منكر الحق دي
 محرومي شـوله ورپېښه په خلقت كښي
 په اول كښي مي ابيات مـغلق ويلي

¹²⁶ داغزل په اصل كې د (نې) په رديف كې وه.

د ملا امیر دیوان

په آخريې معنی گوره په وضحت¹²⁷ کښي
ر به سر و مال قـربان زما تر نبي کړي
(ملا امير) غريب غلام تل په خدمت کښي
عاشقان ديار جـفـا پـرو فـا بـولي
(ملا امير) فقير مغموم ده په هـجـرت کښي

د خپل اشـنـای ديدن له تلمه په تلوار...
زه خبر نه وم چي په مخه رقيبـان راځي
ديار دغم گـردو غبار زما پر ځان راځي
ديار له عشقه مي خوناب نن تر چشمان راځي
(را) ميسر به وصال نه شي بي ژړا عالمه
د فراق او بنکي مي به پري پر گربوان راځي
دا دنيا که همگي گل وگلـزار شي
عـاقبت به شي فنا دمرگ خزان راځي
څه دغم ژوندون بي زما په قسمت را کړي
بي له ياره د عشق دو دمـي تـردهان راځي
زما په اوښکـو هـيـخ اثر پر جانان نه شي
زما پر حال نن په ژړا زمين اسمان راځي
سرگردان وپايدوان پـردا دنيا يمه
ترک به نه کړم ستا طلب که هر څو زيان راځي
د جنت تـرگـلـو زياتي تـماشـه ده
چي مستغرق شم ديار فيض لکه باران راځي
که وفانه کـرې نن دژوند رـمـق باقي ده
او که نه وي (ملا امير) غـريب گريـان راځي

¹²⁷ وضحت = وضاحت ، څرگندتيا

دملاميرديوان

ستاج فاده همپشه مـاژ پوي
رقيبان پـه نصيحت مـا خندوي
زه حيران يـم چي ژړا کـم که خندا کـم
نه پـو هېږم چي يارزمـا خه خوبسوي
دجرس له حاله حال زما معلوم شو
تـرخندا زمـاژ پـا ايـار قبلوي
دادنياد ژړا خـا اي چي بېغم نه شې
ستاژالـره اجـرت يارد رکوي
دا جرـت حساب مي خپله زندگي ده
عـاقبت دصـورت حجاب پاره کوي
دمحشر پـه روخ به نیک و بدنکاره شي
دانايـان مي نیک پـه بدنه بدلوي
آئينه دزړه صفا کـړه له هـرزنگه
(ملاميره) خدای رحمان ده رحم کوي

عاشقان دي بيماران پـه زړه زخمي
دديدن زکات غـواړي پـه مسکيني
هيخ حاجت بي ددنيا په چاره نه وي
نه پـه کار بي وي جنت غلمان حوري
دخپل ياردیدن بي خوښ تر دوه جهان وي
قاسم کـړي بنـه قسمت دي ازلي
دتوحيد دباغ مي هـر عاشق بلبل ده
ودې باغ ته بل مـرغه لار نه لري
دگلانـو وسيل بي بهـاره نشته
ددیدار روخ لـوی بهارده کـملي
په نصيب دي بنه ديدار په لـوی بهار شه

د ملا امیردیوان

(ملا امیره) جنت پر پرده د ديار شه محبتي¹²⁸

**

*

*

*

*

¹²⁸ تردې غزلي وروسته دنسخې په پای کې د (زمامقصود) رکاب راغلی دی خو نسخه پرمه دې ځای نيمگړې ده اوزه نه پوهېږم چې خوياني به يې لوبدلي وي (م. هوتک).

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**